

En el marc del Pla de Treball de l'OAT per a
2020. I de l'activitat 6,f

Estudi/proposta sobre governança democràtica de l'aigua
a Terrassa en el marc del comú

Avançant vers la consolidació de l'OAT com experiència en l'àmbit de la innovació en el govern de serveis públics

Marc teòric i diagnosi de debilitats

Eduarne Bagué

 edurne.bagué@gmail.com

 606085920

 +525518751118

<https://observatoridesc.org/ca>

Introducció al Projecte general	3
Introducció al present document	4
	1

Metodologia	5
Plantejament de l'estudi el seu objectiu i la seva necessitat	7
De la participació a la coproducció i treball col·laboratiu. La necessitat de la innovació.	8
La participació, innovacions i límits inherents	10
El comú com a eina d'innovació	12
Gestió comunitària i Coproducció	14
La remunicipalització i els observatoris de l'aigua.	16
Els observatoris de l'aigua	19
L'aigua a Terrassa i la creació de l'OAT	21
El servei a terrassa	21
L'OAT. De la creació als reptes.	23
OAT, primer any de treball i existència	27
Comunicació per a la col·laboració. Debats en torn la gestió comunitària, la coproducció i el control social.	34
La complexitat de les figures pont. La comunicació més enllà del traspàs d'informació.	37
Conclusions preliminars	40
Determinació dels reptes i primeres recomanacions	42
Bibliografia i documentació consultada	45

Introducció al Projecte general

Aquest projecte es va plantejar durant els primers mesos de funcionament l'Observatori de l'Aigua de Terrassa (OAT). En aquell moment es preveia que seria necessari un treball que permetés avaluar els avenços d'una proposta altament innovadora en govern participat de serveis bàsics.

L'OAT sorgeix del procés de remunicipalització de Terrassa i marca fites importants com ser part de l'administració i alhora comptar amb l'autonomia suficient per treballar. Repte que incideix en el nucli de les estructures pròpies de l'administració pública i de les institucions de govern en general.

El marc dels comuns parteix de la reciprocitat entre democràcia i govern. L'OAT, com òrgan adscrit al govern del servei de l'aigua, s'erigeix com una oportunitat i un potencial en aquest sentit. Aquesta situació comporta l'existència d'una relació inherent i simultània entre l'àmbit de la recerca i l'aplicació, per vies de mecanismes de funcionament de l'OAT, en com es treballen i exerceixen les relacions amb el teixit de ciutat, la ciutadania terrassenca, les dinàmiques de treball i de funcionament del dia a dia, tant del servei, com de l'OAT, com dels propis serveis tècnics municipals.

L'OAT es plantejava dur a terme el govern de l'aigua de la ciutat entesa aquesta com un comú d'aquí la centralitat dels comuns, la coproducció i el co-govern, buscant mecanismes i vies per superar el que ha estat la participació en el marc de l'administració pública fins el moment.

En aquest sentit, el projecte, que consta de tres parts, es proposa analitzar la implementació, aplicació i desplegament des dels preceptes de l'OAT com espai-eina que forma part del govern amb anhels d'establir un equilibri entre l'autonomia (autogovern) i ser part de la institució municipal.

Aquesta conjuntura, permet treballar en la definició dels límits i les interseccions entre els espais fora de l'administració i els espais propis de l'administració. Un espai estret, un franja petita però en la qual s'hi acumula tota la tensió d'aquestes dues esferes (mecanismes de treball, codis de comunicació, imaginaris col·lectius diferenciats, objectius no sempre coincident, etc.)

Introducció al present document

En el cas concret d'aquest document es tracta d'elaborar el punt de partida en el que s'emmarca la proposta analítica en torn els bloquejos i dificultats compartides que s'estan produint en la innovació dels mecanismes de govern en els serveis bàsics com l'aigua. Malgrat el treball que s'està duent a terme en els darrers anys (Brugué, 2015; Parés, 2015; Subirats 2011; Bagué, 2020; Varo et al., 2017) encara avui és difícil l'encaix transformador d'una experiència com la de l'OAT (Luchetti, 2019; Bagué, 2020).

Aquestes noves propostes de govern de serveis suposen nous reptes no només per al món acadèmic (definir, caracteritzar i analitzar millor les pràctiques socialment innovadores, els factors explicatius del seu èxit/fracàs i les seves conseqüències) sinó també per als *policy makers* i els activistes socials, que hauran d'experimentar amb nous formats de relació, de coproducció i de gestió dels béns comuns" (Luchetti, 2019:13). Per tal de seguir avançant és del tot necessari aprofundir en les dificultats que sorgeixen per tal d'orientar el treball i els esforços necessaris per a materialitzar aquesta transformació. És per això que es requereix d'estudis com el present per tal d'assegurar-ne el seu èxit, el seu manteniment i continuïtat, així com possibles replicabilitats en contextos i formes diverses (Luchetti, 2019; Bagué, 2020), partint del debat general al cas concret de la ciutat per establir les línies d'acció.

L'estudi s'estructura en tres petits projectes, cadascun d'ells centrant la documentació en un punt del conjunt a analitzar. En aquest cas, els objectius centrals del document són exposar el punt de partida, detectar les necessitats i determinar els reptes que s'han de treballar en els mesos següents. Reptes que es plantegen en clau de propostes i sobre els quals s'articularà el node de la segona entrega de resultats.

Per a aquest motiu el present document s'estructura en una primera part de presentació dels objectius, el marc de l'estudi i la metodologia. Una segona part d'aproximació a la temàtica i finalment la presentació de l'anàlisi que consolida el punt de partida del treball a desenvolupar en les següents fases de l'estudi.

Metodologia

Per elaborar aquest document s'ha comptat amb informacions de fonts documentals originals i informacions extretes del seguiment de l'activitat de l'OAT que s'han vist complementades amb informacions secundàries provinents d'estudis realitzats directament sobre el cas de Terrassa. Les diferents informacions s'han analitzat a partir de bibliografia especialitzada.

Les fonts documentals principals han estat principalment el *Document de treball del GT Control Social* elaborat a partir dels debats de les sessions de treball intern que van tenir lloc durant els mesos d'octubre i novembre de 2019, *l'Estudi de Cas de l'Observatori de l'Aigua de Terrassa, Màster Interuniversitari en Polítiques Socials i Acció Comunitària. 2018-2019* i la tesi doctoral *La remunicipalització del agua en Terrassa (Catalunya). La lucha de la Taula de l'Aigua por un modelo de gestión del agua como común (2014-2019)*. Els tres documents suposen una bona base documental amb dades originals extretes a Terrassa a partir de la realització d'entrevistes, observació participant, seguiment d'activitats i altres tècniques pròpies del treball qualitatiu.

Una altra font d'informació important han estat les dades sorgides en el marc del taller *Nous reptes l'exercici del govern de serveis bàsics i essencials en l'àmbit municipal* i de la fitxa concreta elaborada per l'OAT. D'aquesta jornada de treball s'ha dut a terme una anàlisi dels resultats de la qual es troben recollits en el document *Innovació social: reptes i dificultats en matèria de govern de serveis bàsics i essencials, primers resultats*. En aquest taller es va comptar amb les aportacions procedents de diferents experiències i perspectives ja que es va comptar amb la presència d'experts i investigadors, administració pública i actors polítics i socials, tant d'energia, com aigua i espai públic.

La part de treball de camp planificada per l'execució d'aquesta part del projecte s'ha vist forçosament modificada atesos els esdeveniments en el marc de la COVID-19. Malgrat això s'ha pogut fer seguiment del desenvolupament de les activitats i debats en el sí de l'OAT a partir de

- converses de seguiment amb presidència de l'OAT per tal d'adaptar la metodologia de treball a les circumstàncies especials derivades del COVID-19.
- L'assistència a algunes reunions de treball dels GT de Dret Humà a l'aigua, Indicadors i Transparència i Control Social durant la tardor de 2019.
- Ser part de l'equip de tutors dels treballs de l'assignatura Recerca-Acció del Màster de Sostenibilitat de la UPC i per tant dur a terme el seguiment dels debats originats en torn la recerca que han estat duent a terme els/les estudiants.
- Seguiment de debats interns de l'OAT.
- El requeriment d'uns fitxes als diferents GT que componen l'OAT per tal de comptar amb dades concretes sobre aspectes estructurals i de funcionament.

Aquest mecanisme és fruit d'una adaptació metodològica relacionada amb el context de sobre càrrega interna i context de confinament per la COVID-19. Suposa un canvi substancial a nivell de dades però de forma senzilla les fitxes aporten de forma més concreta aquestes referències.

L'objectiu de treballar amb una sistematització del material i documentació existent es correspon amb l'assoliment de l'objectiu central plantejat, trobar els elements que defineixen el punt de partida del treball a realitzar. És per això que el procediment de treball s'organitza partint del buidatge i sistematització de les dades existents.

A les informacions extretes, se'ls aplica i se les relaciona amb els diagnòstic que sorgeixen en altes experiències. I això permet:

- (1) Determinar els elements que defineixen les dificultats concretes i per tant, com aquestes es tradueixen en reptes a assolir per tal d'avançar en la transformació i al innovació en les formes de govern i coproducció de política pública dels serveis. Per, finalment, poder establir (a) propostes preliminars i (b) eixos de treball a desenvolupar en les fases de treball posteriors. Però més enllà del cas concret de l'OAT, les aportacions enriqueixen a nivell estructural, ja en l'aplicació i connexió amb la tipologia sorgida del taller *Nous reptes l'exercici del govern de serveis bàsics i essencials en l'àmbit municipal* permet establir patrons, per tant, detectar aquells bloquejos o dificultats que són de caire estructural. Això permet treballar en la transformació profunda per la invocació de l'administració local en matèria de govern dels serveis, més enllà del cas particular. Permet comptar amb els elements per treballar fórmules per l'adaptabilitat i la resiliència des de la innovació democràtica en la pràctica del govern dels serveis des de la coproducció i el treball col·laboratiu.
- (2) D'aquestes fonts documentals se n'ha extret la informació els diagnòstic que han mostrat els aspectes que han de ser analitzats.

Aquest procés permet la detecció d'elements i establiment de relació entre les dificultats i bloquejos que es detecten en l'experiència concreta de l'OAT. En aquest sentit aplicar la tipologia de dificultats recollides en el document *Innovació social: reptes i dificultats en matèria de govern de serveis bàsics i essencials, primers resultats* ha facilitat aïllar allò particular d'allò que és indicatiu de patrons, i per tant, part de problemàtiques més complexes i generalitzades. Aquestes dificultats són presentades a mode de reptes per promoure un treball de tarannà propositiu orientat a la innovació social i la millora de l'administració pública. El resultat de tot plegat, tal i com es presenta a la part final d'aquest document, són els eixos a partir dels quals articular les passes següents en aquesta tasca.

Per dur a terme l'anàlisi s'ha comptat amb el suport de bibliografia específica, per elaborar l'estat de la qüestió teòrica, així com també sobre la descripció i antecedents relatius al servei urbà d'aigua a la ciutat de Terrassa.

Plantejament de l'estudi el seu objectiu i la seva necessitat

Donat l'escenari dels darrers anys amb la proliferació de noves pràctiques de govern i exercici de política pública, es feia necessari i urgent poder analitzar detingudament i amb l'atenció que mereix l'àmbit concret dels serveis bàsics i essencials, ja que no es troben en la mateixa situació que altres experiències com els espais ocupats o instal·lacions i equipaments veïnals sobre els quals hi ha un gruix considerable de treball teòric -pràctic realitzat ja.

En aquest context, s'han dut a terme diferents activitats dirigides a comprendre què motiva aquestes iniciatives i com està sent el procés d'encaix en el marc institucional propi de les administracions locals. Des dels projectes concedits pel Departament de Qualitat Democràtica de la Generalitat amb el programa d'ajuts a la recerca DEMOC i de l'ACCD en un projecte més ampli sobre drets econòmics, socials i culturals i bones practiques, es va organitzar el taller *Nous reptes l'exercici del govern de serveis bàsics i essencials en l'àmbit municipal*. El taller es proposava aprofundir en els reptes que se li plantegen a les institucions encarregades del desenvolupament i creació de política pública local.

Durant la sessió van treballar els límits en la pròpia articulació de l'entramat i comprensió del govern local i les institucions hereves de la modernitat i la comprensió i desenvolupament per part dels propis actors en torn el treball col·laboratiu, les pràctiques de co-govern i de co-producció de política pública. Propostes davant les quals afloren pors i reticències que mostren l'existència d'un imaginari en torn la concepció de la labor dels ens públics en relació al conjunt de la ciutadania.

Per aquest motiu es partia de definir aquestes necessitats, en tant que fenomen *glocal*, per tal d'extreure'n com es manifesta, quins són els impediments, on s'originen i on és que s'han fet palesos els límits en l'avenç del treball propositiu dins l'àmbit local a partir de les experiències que s'han donat entre els anys 2015 i 2019, a nivell mundial, espanyol i català. Els debats i informacions emergides van permetre comptar amb els elements per poder treballar en línies de futur per avançar en aquest camp.

Alguns dels resultats mostren que hi ha almenys 6 tipus de dificultats o bloquejos relacionats amb aspectes legals, dinàmiques de l'administració, procediments i protocols, econòmics, pors i debilitats (febleses) dels actors socials i polítics. D'aquests 6, 4 tenen a veure amb els formats que regeixen les formes de treballar de l'administració local. Se'n desprèn per tant, que es tracta de dificultats de caràcter tècnic, fet que permet comprendre com treballar i emprendre accions de millora en aquest sentit. La part interessant és que el document *Innovació social: reptes i dificultats en matèria de govern de serveis bàsics i essencials, primers resultats* posa sobre la taula que no tots els entrebancs són de naturalesa tècnica. N'hi ha uns vinculats a les pors i d'altres vinculats a les febleses, obrint així el ventall de dificultats vers camps de major complexitat.

Treballar a partir d'aquesta tipologia ens permet comptar amb uns indicadors que ajuden a definir la situació de partida a nivell concret i en el marc d'un procés més

ampli en altres serveis i drets com ho són els debats sobre la redefinició d'allò públic o del govern dels serveis i la relació i paper entre ciutadania i institucions.

De la participació a la coproducció i treball col·laboratiu. La necessitat de la innovació.

És en aquesta societat Post Crisi que estan tenint lloc noves propostes de conceptualització d'allò públic per mitjà de pràctiques i mecanismes de govern que abroguen per un aprofundiment democràtic, com ho són les remunicipalitzacions en el marc del municipalisme del segle XXI o municipalisme del Bé Comú (Gomà i Blasco, 2016).

Aquestes experiències, que s'han multiplicat a nivell internacional son les mostres empíriques de les limitacions d'unes institucions projectades des d'un model de societat que sembla esvair-se. Fa dècades ja donava senyals d'esgotament fet que va comportar l'aparició de la participació. Novament som testimonis d'aquestes limitacions, sobretot en la capacitat de treballar i donar resposta en una societat que compta amb una ciutadania que s'ha erigit com un subjecte amb legitimitat i capacitat per emprendre treball col·laboratiu i compartit de generació de política pública.

La intencionalitat i l'objectiu d'aquests processos és el de re-definir com s'entén què ha de ser i com ha de governar-se "allò públic". Per tant, una recuperació d'allò públic que necessàriament ha de ser "més democràtic" o "realment democràtic", posant en valor la necessitat d'introduir la transformació institucional en la seva concepció i en les seves pràctiques de govern.

Des de la ciutadania organitzada s'estan produint diferents iniciatives en serveis i àmbits diversos en un context de re-definició de què és allò essencial que sovint topa amb regulacions i normatives que no acaben d'encaixar amb aquestes noves propostes. És el cas de l'energia, l'habitatge i l'aigua.

Alguns corrents exposen clarament que la superació dels marcs liberals de la seva concepció, passen per assumir i aprofundir en l'empoderament de les persones organitzades com a subjectes promotors vàlids per a la generació de política pública (Mendez de Andes et al., 2019; Bagué, 2020; Castro i Martínez, 2016). En aquest corrent és on les propostes des dels comuns agafen força, defensant que comú implica govern, i no només gestió i que per tant interpel·la a les institucions, per tant, a l'administració pública (Mendez de Andes et al., 2019; Bagué, 2020).

Debats i nous acords sobre les necessitats en democratització en torn govern de serveis i polítiques públiques. Diversos autors (Parés, 2015; Subirats, 2005, Parés, 2015; Bagué, 2020; Varo, et al., 2017; Luchetti, 2019) coincideixen en afirmar que és necessari superar els marcs de la participació i adaptar l'administració i la generació de política pública i govern a les noves realitats socials.

De fet, les institucions són instruments necessaris i inherents a les societats en tant que compleixen funcions d'organitzar i facilitar la vida en societat. Per això són diverses i dinàmiques, en tant que si no tenen capacitat d'adaptació als canvis que es produeixen, perden la seva raó de ser, moment en el qual, poden desaparèixer i donar lloc a d'altres que puguin complir les funcions (Bagué, 2020). En aquest sentit, des del 2011, la societat en el marc de l'Estat Espanyol i Catalunya, té noves característiques que ens permeten parlar d'una societat Post Crisi (Bagué, 2020). Un fenomen que no és únic de les nostres contrades, ans la contrari, és un fenomen d'abast internacional i que es reflecteix agafant formes diverses pròpies en cada lloc, generant un marc en el què les institucions han trobar el seu nou encaix.

'El valor de la participació en temps de crisi: entre la vella governança i les noves formes d'acció col·lectiva' (IGOP, 2014 a Luchetti, 2019), es destaca que la participació de la ciutadania en els afers col·lectius té un valor i una rellevància en el moment actual, però que les velles formes de governança participativa desenvolupades als Ajuntaments catalans durant les darreres dècades no són el format ni el tipus més adequat (Luchetti, 2019)

Així és com les remunicipalitzacions prenen força com un dispositiu per frenar l'avenç del neoliberalisme. Un dispositiu que acompanyat del comú entès com la noció aglutinadora d'un imaginari de reforma del concepte democràcia. És així com comú passa a ser quelcom més complex i que, necessàriament ha de ser introduït de forma axiomàtica en l'articulació dels mecanismes i les estructures institucionals. Existeixen marcs que ja incorporen aquests reptes tals com el Govern Obert o el Dret a la Bona Administració tot i que el desenvolupament continua sent incipient, motiu pel qual és necessari dur a terme aquesta tasca d'aprofundiment per l'avenç en aquest sentit.

Els nous reptes que se li plantegen a les institucions de govern local en el desenvolupament i creació de les polítiques públiques reflecteixen on es situen els límits que emergeixen davant les propostes sorgides i impulsades des dels actors socials. Sobretot quan ens referim a serveis bàsics i essencials. Límits almenys en dos sentits. D'una banda, en la pròpia articulació de l'entramat i comprensió del govern local i les institucions hereves de la modernitat. I per l'altra, en la comprensió i desenvolupament per part dels propis actors en torn el treball col·laboratiu, les pràctiques de co-govern i de coproducció de política pública. Propostes davant les quals afloren por i reticències que mostren l'existència d'un imaginari en torn la concepció de la labor dels ens públics en relació al conjunt de la ciutadania.

Cinc conceptes articulen aquests anhels i aquests requeriments de transformació i innovació i que van des dels límits que ha mostrat la participació sorgida en el marc de la democràcia liberal fins el paper dels comuns com a eina per a la superació del marc precedent. Aterrats en el camp de la pràctica i les experiències existents, s'agafen com a referents per al desenvolupament d'aquestes noves inquietuds transformadores els conceptes de coproducció, co-creació de política pública i la gestió comunitària.

La participació, innovacions i límits inherents

En l'àmbit català les inquietuds en matèria de participació i democràcia estan relacionades amb un procés lent que ha tingut lloc en l'esdevenir dels anys. Ja l'any 2005, Subirats apuntava la necessitat de fer una revisió sobre la democràcia i la participació en el marc de les institucions i la relació amb la manca de reconeixement de el teixit institucional amb el teixit social. Segons apunta l'autor, cal plantejar-se el debat de la necessitat de la innovació democràtica ampliant cap a la transformació social relacionant els dèficits actuals del funcionament de la democràcia representativa i les alternatives als problemes actuals (Subirats, 2005).

Hi ha diferents línies de treball en el marc de la participació, alguns defensors de la homogeneïtzació en torn dels suposats valors universals definits pel republicanisme (Luchetti, 2019). Però també hi ha, segons apunta Luchetti, el pensament radical que té en consideració la diversitat el conflicte com a intrínsec en la societat i com a eix central de la democràcia, postulat des del qual la participació es considera un valor i el que es busca és aconseguir l'empoderament comunitari i l'autogestió, la participació directa de la comunitat en la presa de decisions (Luchetti, 2019).

Quim Brugué (2015), al seu torn, defensa que la participació, per a ser efectiva, requereix canvis a l'interior de la mateixa administració que per l'autor passen per garantir l'accés a la informació, oferir la màxima transparència, fer explícits compromisos ètics de comportament, assumir les responsabilitats derivades de la gestió pública, avaluar les actuacions i rendir comptes dels resultats. Tots aquests elements són imprescindibles per començar a construir la confiança necessària per a aquest model organitzatiu. En segon lloc, canviant el vocabulari, parlant més del contingut que dels instruments i procediments. En tercer lloc, generar confiança integrant a través de la col·laboració i el diàleg. I per últim, amb un lideratge mediador que articuli i dinamitzi (Luchetti, 2019). La proposta de Brugué (2015) és altament útil com a metodologia però les dificultats que afloren quan es posen en marxa processos de govern i treball col·laboratiu en torn dels serveis bàsics i les polítiques públiques tenen una naturalesa més profunda i que té a veure amb les limitacions intrínseques a la participació social o ciutadana i la seva naturalesa.

És per això que és important tenir present el moment sociohistòric en el qual apareix la noció de democràcia com a participació (Macpherson, 1977) ajuda a comprendre el sorgiment de la participació ciutadana o social desenvolupada i com aquestes proposta no està pensada per a generar formes de govern més participades o col·laboratives, sinó per destensar la pressió que ja en la dècada dels 70 mostrava el propi sistema liberal. Per aquest motiu alguns autors (Castro, 2005; Funes, 2012; Aguiar i Navarro, 2000) dubten de la pròpia participació social com a marc.

L'escala d'Arnstein (1969) ens serveix per mostrar la naturalesa mateixa de la participació social o ciutadana. El que s'observa és que aquesta escala és una gradació fruit d'un treball de destil·lat ordenat en lògica ascendent i lineal de totes les accions que conformen l'acció de governar i que en realitat són complementàries, estan vinculades entre si i són simultànies (Bagué, 2020). El govern és l'exercici de totes elles de forma imbricada. És més, és la seva interdependència el que les dota de

capacitat i fortalesa. Presentar-les com una successió lineal com si poguessin ser de forma aïllada, és una mostra d'un treball en clau liberal, alienant cadascuna d'elles, convertint-les en petites unitats donant com a resultat una escala. En el moment que es porta a terme el destil·lat i aquest és acceptat, s'està contribuint a simplificar i essencialitzar allò que es comprèn com a presa de decisions i a promoure l'avenç de l'encerclament de les esferes de govern i l'empobriment de les altres accions (deliberar, consultar, informar-se, negociar). Així se les buida del seu valor polític real mentre són convertides en formats, processos, mecanismes i eines en elles mateixes de tal manera que són com unitats sense capacitat de incidència.

Per la seva banda, Aguiar i Navarro exposen que part dels límits en les pràctiques resideix en els propis límits estructurals que imposa la democratització de la democràcia i que "els governs municipals no els interessa promoure de manera neutral i universal la participació ciutadana, amb independència de les possibilitats que l'àmbit local ofereixi per fomentar la participació dels ciutadans (Aguiar i Navarro, 2000: 90). En les seves conclusions exposen que, per tant, el problema de la participació no resideix en l'escala sinó també de forma important en l'estructura.

El que està quedant al descobert és que els serveis públics, i allò públic en general, s'organitza, estructura i gestiona des de paràmetres privats i de concentració (centralitzats) i no des de paràmetres oberts estructurats des de lògiques comunitàries. Això es relaciona amb el propi sistema institucional, més enllà de l'administració pública i de govern i es trasllada a les concepcions que els mateixos actors tenen o esperen sobre la participació i la presa de decisions.

És d'aquesta manera com l'estructura actual afavoreix que les relacions es donin entre representants, de partits, o sectorials (actors d'interès) però cap ha de tenir necessàriament un arrelament real a la societat sobre la qual debaten i decideixen. També aquesta estructura afavoreix que les relacions es donin en termes de negociació d'interessos i des d'aquí arribar a acords. Per tant, molt lluny d'una concepció de treball col·lectiu motivat per un interès comú superior, i no particular (Bagué, 2020).

El resultat és que el foment d'aquest tipus de participació ha socavat i influït en el desànim de gran part de la ciutadania amb ganes de participar, d'implicar-se en aquests espais, arribant a el punt de el descrèdit, la desafecció i la manca d'interès i credibilitat d'aquestes iniciatives, ja que no s'han viscut com experiències útils.

L'escenari actual dista de l'escenari de la crisi dels anys 70 i dona mostres de major esgotament ara unit a la manca d'opcions, com molt bé apunten Laval i Dardot (2015). En matèria de participació, això significa que s'obre la porta per promoure canvis en la seva concepció com ara les aspiracions de la ciutadania a tenir un paper de més rellevància en la presa de decisions, experimentar en els formats de govern, és a dir, crear comú en cada cas a partir de la pràctica, seguint la proposta llançada per Laval i Dardot (2015).

Aquestes limitacions en l'origen mateix de la participació ens porten a l'escenari actual on més que millorar la participació, cal superar-la. Un context socio-històric

que es relaciona amb l'emergència dels comuns. És a partir d'aquí que les propostes i les maneres de treballar han d'anar en sentit de re-pensar també el marc de la participació i com ha estat concebuda i desenvolupada fins al moment (Puello-Socarrás, 2016) o Habilitats Comunals de govern (Jiménez i Puello Socarrás, 2017).

Per tot això la remunicipalització apareix com l'espai que condensa la tensió entre dos marcs de referència la democràcia liberal i el comú obrint l'espai cap a debats que superen el marc de el propi servei i que plantegen reptes profunds a la participació i la seva naturalesa.

El comú com a eina d'innovació

Front el que s'ha exposat apareix el comú. En termes generals, en el marc de la societat Post Crisi 2008 – i que s'ha vist abastament aprofundit amb la recent crisi del la COVID-19 – va afavorir l'emergència de respostes impulsades per la ciutadania autoorganitzada per instituir comuns com espais que buscaven ser alliberats davant la pèrdua de drets i qualitat de vida (Rendueles i Subirats, 2016; Harvey, 2013; Garcés, 2013; Laval i Dardot, 2015; Bagué, 2020). El desencís institucional i la profunda crisi social, política, ecològica i econòmica, és a dir, civilitzatòria (Pérez, 2014, Ferrer, 2011; Ferrer, 2015) o paradigmàtica, emergeix la idea d'un comú, com una cosa abstracte però que s'associa a democràcia, proximitat, igualtat, justícia. I darrere arriba la conceptualització, l'anàlisi, la creació de les implicacions que el concepte comporta. Per Laval i Dardot l'emergència del comú es vincula amb diferents lluites que obeïen a la cerca col·lectiva de noves formes democràtiques (Laval i Dardot, 2015: 24). En aquest context, el comú és una forma política, la de l'autogovern on els ciutadans defensen els seus espais de vida, creuen en alguna cosa comú, com a resposta a la pressió cap a l'atomització i l'aïllament material (Bagué, 2020).

Remetre i indagar en el comú dins de l'espai urbà, permet d'una banda trencar amb una noció rural de formes d'organització i institucions col·lectives i de l'altra, dona elements per comprendre com articular el principi del comú a un sistema sociopolític i econòmic urbà propi del segle XXI (Bagué, 2020). Davant l'acaparament privat i estatal dels recursos públics i de les decisions polítiques, la lluita pels comuns urbans obre la possibilitat de crear espais d'autoorganització col·lectiva i de democratització radical en l'esfera pública municipal (Mendes de Andes et al., 2019). Com a exemples actuals de comuns urbans podem assenyalar també la participació en serveis bàsics com l'aigua o l'energia (Mendez de Andes et al., 2019).

Així doncs, la producció del comú tracta de satisfer necessitats socials a través de la multiplicació dels espais administrats directament pels propis habitants d'un territori (Mendez de Andes et al., 2019). És en els entorns urbans on es millor s'expressen avui alguns d'aquests complexos maneres d'entendre els comuns i des d'on estan sorgint reflexions i pràctiques capaços de plasmar "el desig de [produir] les condicions necessàries per generar justícia social, sostenibilitat i vides feliços per a totes (De Angelis a Mendez de Andes et al., 2019).

L'anàlisi des d'aquesta perspectiva comporta implícita la presència com a subjecte central de la ciutadania, la població, la societat civil com a actor impulsor que té capacitat d'incidència (Bagué, 2020). De fet, Subirats (2011) considera que quan parlem del comú, indefectiblement ens hem de referir a la comunitat i a les seves relacions, que el sustenten i el gestionen. nova concepció d'allò públic com allò comú, és a dir, com allò que ens ateny a tots, està vinculat a una idea dinàmica de ciutadania. Una ciutadania que ha de deixar de ser un simple receptacle o contenidor de drets reconeguts, per convertir-se en un subjecte permanent de corresponsabilitat i solidaritat sobre els problemes comuns (Luchetti, 2019)

Per tant, el comú interpel·la el camp de la participació, no com a millora si no com una possibilitat de re-pensar i re-organitzar ja que des del comú la política no és un fet reservat a una minoria de professionals, al marge de la societat, ni es limita a el domini de la comprensió d'algun especialista. Mendez de Andes et al. (2019) assenyalen que:

El principi polític-jurídic del comú xoca radicalment amb la governabilitat de l'Estat com a esfera pública desproveïda del comú. La democràcia representativa limita el polític a una esfera de competències expertes; la lògica de delegació consagra l'acaparament de el poder de decisió per part d'una minoria de professionals de la política. (Mendez de Andes et al., 2019: 10).

De la tensió entre comú i institucions públiques en sorgeix la possibilitat de definir l'esfera pública no com l'acaparament de l'activitat política, sinó com la garant última de drets i necessitats que han estat col·lectiva i democràticament determinats (Mendez de Andes et al., 2019). Segons aquesta visió, la institucionalització dels comuns no portaria inevitablement a la seva captura burocràtica, més aviat seria una extensió de la lògica del comú i la seva nova institucionalitat emancipadora (Bagué, 2020). Pensar el comú des d'una perspectiva pública permet, en comptes de reforçar comunitats homogènies en la seva gestió de certs "comuns" particulars, dotar d'una nova institucionalitat social i insistir en les relacions entre comunitats. Per tant, el comú emergeix no per debilitar les institucions de la cosa pública, sinó per enfortir-la mitjançant la seva re-organització i re-conceptualització. (Bagué, 2020).

Apropar-se des del comú permet detectar que democratitzar els espais i mecanismes de presa de decisions i generació de política pública no és un problema d'escala sinó d'estructura, tal i com apunten Aguiar i Navarro (2000). Així doncs, resoldre el problema de l'escala passa per la generació d'estructures no lineals ni basades en els pilars de el liberalisme social. es tracta d'estructures altament complexes imbricades i vinculades a les seves realitats quotidianes. Estructures d'organització des de la diversitat i la pluralitat i no des de l'estandardització (Bagué, 2020: 86). Això implica comprendre quins són els principis organitzatius que doten de coherència a la diversitat. Allò que marcarà el paradigma.

És per això que en la remunicipalització de l'aigua, el comú es relaciona de forma amplia els espectres i l'abast dels debats entorn la participació. El comú ve a empènyer el camp de la participació obrint-cap als espais de presa de decisions i

govern, ja que, al menys des de la remunicipalització de l'aigua, allò al que s'aspira recuperar és l'espai polític institucional, *comunalitzar* les institucions (Bagué, 2020).

En resum, la participació es distingeix del comú en què

- (1) no necessita de l'existència d'una comunitat,
- (2) són iniciatives principalment originades i proposades per la pròpia administració pública
- (3) per tant no està impulsada ni és fruit d'un empoderament social ni de l'autoorganització social (base material de l'existència d'un motor comunitari)
- (4) no aspira a exercir govern de cap tipus ni nivell, així com tampoc d'assumpció de presa de decisions
- (5) no contempla el principi de co-obligació i co-responsabilitat
- (6) no aspira ni necessita potenciar relacions en clau comunitària per teixir vincles, és a dir, crear comunitat. S'accedeix i interactua amb els espais de participació des de lògiques de llibertat individualitzades i fragmentades, fins i tot quan es forma part com a grup d'interès, entitat o col·lectiu, ja que és el propi plantejament que parteix d'aquesta noció fragmentada que és la suma de fragments que no es toquen.

Gestió comunitària i Coproducció

Alguns conceptes que afloren quan ens aproximem a com traduir idees com comú a la pràctica de la política pública són la gestió comunitària, el públic – comunitari propi dels comuns urbans o la coproducció de política pública.

El punt de partida és que els diferents autors coincideixen en afirmar que malgrat la societat ha canviat i s'ha treballat en la innovació en participació, encara avui les pràctiques d'innovació social no encaixen amb les dinàmiques existents en matèria de participació dins de l'administració pública, (Bonet-Martí, 2014 a Diputació de Barcelona).

En aquests debats en torn la cerca de propostes, un dels conceptes que aflora és el de la gestió comunitària. Es tracta d'un concepte prou ampli malgrat que en el context català està molt lligat a entendre equipaments, serveis i recursos com a eines de transformació social i d'empoderament de les comunitats. Des de la perspectiva de la gestió comunitària es parteix del pressupòsit que els equipaments i serveis són béns comuns de la població, no pas recursos de l'administració. Per tant, és dret i responsabilitat de la societat el fet de participar en la gestió dels recursos i serveis que l'afecten en la seva quotidianitat (Luchetti, 2019).

Ara bé, una aproximació més detallada a la gestió comunitària, com és el cas concret de l'aigua, ens dota dels elements necessaris per adonar-nos que aquesta acostuma a ser una resposta, més o menys de naturalesa autoorganitzada, però amb alts nivells

d'institucionalització. Sorgeix i/o existeix allà on l'Estat (com institució en el seu conjunt) no resol les necessitats del conjunt de la població concreta (la comunitat).

Aquest concepte s'està estenent força en els darrers anys però on té força implementació és en països llatinoamericans, i moltes vegades associada a la gestió de l'aigua. La gestió comunitària sol estar associada a figures regulades, com poden ser comitès, que solen anar vinculats a altres estructures de govern i institucions socials (gestió comunal, *usos y costumbres*, etc). Aquests comitès, com per exemple els d'aigua, en tant que institucions amb reconeixement legal, tenen tipificació de normes per accedir als càrrecs, protocols de funcionament, etc. De fet en molts casos això suposa haver de competir pels recursos econòmics (subvencions, paquets d'ajudes, etc) per fer-se amb els recursos necessaris per mantenir les instal·lacions o infraestructures en bones condicions. Aquest accés dels comitès als recursos sol estar vinculat a un contracte de concessió on l'administració atorga la potestat (autoritat al comitè en qüestió) per encarregar-se d'aquest afer. Per tant, la gestió comunitària implica fer-se càrrec (assumir) no només de la organització, si no també les despeses associades al manteniment i funcionament del tram de xarxa concret i això es fa a partir d'una externalització: contracte de concessió a un privat (comunitari).

Ara bé, pel que fa al dret humà a l'aigua a casa nostra, el marc de garantia de drets essencials està assegurat des de les estructures dels ens públics (administració i govern local, en el nostre cas), per tant, pugnar per una gestió comunitària podria comportar externalització de responsabilitats i empobriment del servei. Aquest fet casa amb el que apunten Mendez de Andes et al. (2019) quan destaquen que una *comunalització* sense entrar en l'esfera d'allò públic, s'autolimita i corre el risc de convertir-se en fragmentacions sense capacitat de contrapoder i transformació. És per això que allò públic ha de ser *comunalitzat* (Mendez de Andes et al., 2019; Bagué, 2020) ja que és necessari per a construir un contrapoder popular. Per tant, la *comunalització* de les institucions és quelcom necessari quan es treballa des de la perspectiva dels comuns, perquè és allò que retorna a la comunitat els espais prèviament cercats (Bagué, 2020). És des d'aquestes reflexions que opcions com la gestió comunitària poden esdevenir una font de riscos, que si bé en alguns àmbits poden apoderar i enriquir, aplicada a segons quins altres, com els serveis bàsics i essencials, pot suposar un debilitament i una externalització de responsabilitats i no tant una ampliació del treball col·laboratiu i compartit.

El concepte que agafa força és el de la coproducció de política pública. Una proposta que encaixa amb el nou paradigma participatiu en el qual la ciutadania i les organitzacions de la societat civil es corresponsabilitzarien de la provisió de solucions a problemes col·lectius (Diputació de Barcelona, 2015). En aquest marc, la ciutadania assumiria un rol implementatiu i es relacionarien en igualtat de condicions juntament amb el personal de l'administració pública (Diputació de Barcelona, 2015). Les potencialitats de la coproducció de polítiques públiques rau en dos punts. D'una banda, en què pot esdevenir una nova forma d'abordar les polítiques públiques a partir de la implicació de la ciutadania orientada a la implementació de solucions. Una nova manera de treballar i relacionar-se. La coproducció porta implícit un canvi de rol en el paper dels poders política de tal manera que les administracions públiques

deixen de ser “el mecanisme” que té el monopoli per resoldre els problemes col·lectius i passen a ser “un més” en el marc d'una xarxa d'actors que conjuntament coprodueixen polítiques públiques en condicions d'igualtat. I l'altra, és que l'element central de la coproducció es la resolució col·lectiva dels problemes que sorgeixen en societat (Diputació de Barcelona, 2015).

Aquesta proposta està sobretot desenvolupada per Subirats i un recollida en el document *Repensant la participació de la ciutadania la món local de la Diputació de Barcelona. Segons aquest informe, el paper dels ajuntaments com a prestadors de serveis és el que acabat derivant en una concepció passiva de la ciutadania entesa com usuari-client. Una relació que tal i com s'ha mostrat ha quedat superat per la realitat.*

Així doncs, hi ha diferents indicis que indiquen que és necessari apostar i treballar per l'impuls de canvis importants en l'interior dels mecanismes de treball de l'administració pública i la seva relació amb la ciutadania i el paper que aquesta ha de complir. Sent així que la remunicipalització de l'aigua hi té un paper important per ser un dels serveis en el que s'estan donant les innovacions més estructurals a cavall entre la coproducció i el co-govern posant en pràctica la co-responsabilització de les obligacions i la garantia de drets sense que això suposo externalització de responsabilitats, sinó un enfortiment democràtic i qualitatiu de l'administració pública. Una *comunalització* i per tant, una democratització profunda de les estructures.

La remunicipalització i els observatoris de l'aigua.

La remunicipalització a Catalunya és un fenomen (Planas, 2017; Bagué, 2017a) que s'està produint a nivell internacional. L'informe de 2017 publicat pel Trnasnational Institute (TNI) informava s'han registrat 835 remunicipalizaciones a nivell mundial des de l'any 2000. L'informe, a més del servei de proveïment d'aigua, inclou també la remunicipalització d'altres serveis; com la gestió de residus, l'energia, l'educació o la sanitat. Això indica una tendència a l'alça cap a la recuperació de serveis en l'àmbit municipal. També remarcava que aquesta tendència destaca especialment a Europa (Bagué, 2019: 15). En l'informe publicat recentment les dades ascendeixen a 924 recuperacions i 484 creacions de nous serveis públics, per tant un total de 1408 en un total d'onze països (TNI, 2020)

El patró de prestació en el territori català fins ara s'ha caracteritzat per una concentració de la gestió concessionada a empreses privades a les poblacions amb major nombre d'habitants, reservant la gestió directa a les poblacions petites, de tal manera que, mentre per poblacions, la gestió directa és majoritària (Badia i Subirana, 2015), per nombre de població és a la inversa, sent que prop del 80% dels habitants de Catalunya es troba en poblacions on la gestió de l'aigua es fa per via d'empreses

privades, casi sempre associades al Grup Agbar (Planas, 2017). Una realitat que dista molt de la resta del continent europeu o del món on aquest servei està majoritàriament sota control d'ens públics. De fet a Catalunya es segueix el que es coneix com el *model francès*, que es caracteritza per una titularitat pública i una gestió privada. En aquest cas, la titularitat pública – de l'Estat – recau sobre els ajuntaments i per tant són ells els seus responsables, també si el servei no compleix i afecta el conjunt de la població (Varo et al., 2017). De fet, independentment de la forma de prestació (directa o indirecta), el servei urbà d'aigua es caracteritza pel seu tarannà fortament gerencial. Per comprendre aquesta realitat és important conèixer el seu origen ja que la seva aparició va suposar un canvi profund en la lògica d'accessibilitat i als mecanismes que permeten aquest accés (Bagué, 2020: 239).

Hi ha dues variables estructurals que han pogut i poden facilitar l'expansió de la remunicipalització de l'aigua urbana en els propers anys. D'una banda, les irregularitats en els contractes de concessió i la finalització d'unes 50 concessions en poblacions de l'Àrea Metropolitana de Barcelona el que afecta gairebé el 50% de la població de Catalunya (Planas, 2017). D'altra banda, el sorgiment de plataformes per la remunicipalització de l'aigua en moltes poblacions. De les 17 que aproximadament hi havia a Catalunya, fins el 2017, almenys 9 es van constituir entre els anys 2015 i 2017. En el context català, la crisi i les seves conseqüències van reforçar l'impuls a la presència de la ciutadania en la vida institucional i pública, fet que va posar sobre la taula, entre altres coses, que l'aigua no és només una qüestió tècnica i ambiental, sinó també social. Aquests grup consideren que la gestió de serveis bàsics com l'abastament d'aigua urbana ha de pivotar sobre dos elements: la inclusió del que democràtic i una visió ecològica profunda. Tots dos elements articulats entre si han de definir els principis, les necessitats i les prioritats d'un servei bàsic catalogat com a Dret Humà.

A banda del marc normatiu, amb el pas del temps, el servei d'abastament s'ha anat modelant segons les tendències polític – econòmiques de cada moment. La innovació tecnològica com un dels motors principals del sector (Matés 2009) i la industrialització amb els canvis en els mitjans de producció i els canvis en la manera d'assentament, formes de vida i desplaçaments a nuclis urbans on poder accedir a la feina assalariada. Això es va traduir en canvis en el consum, un procés de consolidació de noves elits econòmiques - la nova burgesia industrial i financera - amb un auge de la producció que es vinculava amb el progrés. En aquest context, el paper de la iniciativa privada com a sector important a nivell institucional i social i l'arribada del sistema d'abastament que es converteix en un producte de l'economia de mercat, que necessita de grans inversions per aconseguir el reporti de beneficis (Heredia , 2014). Per això el sistema de proveïment es torna un element representatiu d'aquest moment històric amb què arriba la nova concepció de l'aigua com a bé privat,

Si consultem els treballs de Matés (2014), qui explica que el servei domiciliari a les ciutats, en el seu origen, estava vinculat a una noció de servei gairebé de luxe executat per empreses locals, diversificades i d'iniciativa marcadament privada. És a partir, sobretot, del segle XX, que va començar a ser considerat i regulat com un servei bàsic i van passar a ser gestionat, principalment per les entitats públiques). No obstant això,

en les últimes dècades, en el marc de la Nova Gestió Pública s'ha promogut l'externalització de la seva gestió (Bagué, 2018). Aquesta tendència en polítiques públiques ha tingut un paper fonamental en el fet que les concessions acabin en mans dels tres grans grups mundials en matèria d'aigua: Suez, Veolia i Bechtel.

Aquesta realitat de falta de competència de mercat real, conegut com oligopoli repercuteix en un desequilibri de les relacions entre titular (l'administració) i operador (generalment grups corporatius) que afecta directament el lloc que ocupa la garantia dels drets de les persones. Un fet que s'ha aguditzat amb les successives crisis i l'empitjorament de la qualitat de vida de les persones. Això explica que es puguin distingir a Catalunya, fins el 2019, tres etapes en el camp de la remunicipalització i la seva presència en la societat i que ajuden a comprendre el fenomen:

1. 2000-2012: els esdeveniments succeïts a Amèrica Llatina, les primeres remunicipalitzacions i l'arribada a Espanya del debat sobre aquesta problemàtica.
2. 2012-2015: Sorgiment del moviment 15M i aposta municipalista amb les eleccions del 24 de maig de 2015.
3. 2015-actualitat: Etapa de noves formacions polítiques municipalistes en diferents
4. ajuntaments de l'Estat Espanyol.

Per tant hi ha una relació clara entre remunicipalització i democràcia que es troba en el seu origen i el paper de la ciutadania com un dels eixos centrals, que juntament amb la sostenibilitat ecològica. Elements que defineixen la remunicipalització com l'expressió de la voluntat d'assumir col·lectivament la gestió dels serveis més bàsics (Kishimoto, 2015) amb una forta capacitat transformadora (Lobina, 2019; Bagué, 2020). Una transició del servei públic d'aigua a una gestió i propietat 'pública plena', sota control democràtic, que al seu torn ofereix la possibilitat de realitzar idees col·lectives i una oportunitat per proveir un sistema públic socialment interessant i ecològicament sostenible "(Lobina, Kishimoto i Petitjean, 2015).

Per tant, cal destacar que el servei domiciliari ha passat d'un origen vinculat a una noció de servei gairebé de luxe executat per empreses locals i diversificades i d'iniciativa marcadament privada (Matés, 2016; Gaya, 2016), a un present que respon a un model econòmic deslocalitzat, d'un servei bàsic la responsabilitat plena recau sobre l'administració local com a servei bàsic. Una administració que no pot exercir fàcilment les seves competències de control sobre la gestió per tres motius:

1. Les iniciatives privades locals han derivat en una economia de serveis prestats per grans grups transnacionals (Suez, Voelia, Bechtel).
2. S'ha produït un canvi en la comprensió de les relacions entre els actors econòmics i les institucions, que hem vist amb el cas de Terrassa, que mostra que no és una excepció, sinó part de el model institucional de segle XIX.
3. Part de l'autonomia municipal que s'havia estipulat des de la Transició, per mitjà de la Llei de Bases de Règim Local (LBRL), per a l'exercici de competències i responsabilitats dels ajuntaments, des de 2013 s'han vist

clarament limitades a través del control econòmic i racional que dificulta enormement als ens locals fer-se amb els recursos necessaris per a l'exercici del control així com el compliment de l'exercici de les seves potestats com a titulars, veient limitada la seva capacitat per establir les prioritats a atendre.

A aquesta conjuntura recentment s'afegeixen dos aspectes que han de formar part estructural i axiomàtica de la gestió. D'una banda, la vinculació de la dimensió social i política de la gestió amb la societat en la qual es desenvolupa. I, d'altra banda, la dimensió ecològica des de postulats socioecològics i que passa pel respecte i la cura des d'una relació dinàmica d'interdependència, assumint els nuclis urbans com elements que interactuen amb el medi físic en el que es troben ubicats.

A llum del que s'ha exposat, podem dir que hi ha una relació directa entre el context polític i social i la remunicipalització, tant de l'abastament d'aigua com d'altres serveis públics bàsics. Això posa en evidència que no es tracta d'una recuperació merament tècnica, sinó que implica la recuperació del control sobre aspectes fonamentals per al desenvolupament de la vida en relació amb el territori.

Els observatoris de l'aigua

Els observatoris són una mostra de les formes existents d'expressió de control ciutadà. Malgrat no tractar-se d'un instrument nou, el que sí que és nou és que s'estiguin creant com eines associades a la prestació de serveis públics. De fet, en el camp de l'aigua urbans aquesta figura cada cop està més estesa. Arrel de l'experiència de Terrassa, estan sorgint altres iniciatives a Catalunya com la que és vol impulsar a l'àrea metropolitana de Barcelona o la que ja s'està iniciant a nivell de Consell Comarcal d'Osona. Ambdues inspirades al cas de Terrassa i impulsades des de la plataformes ciutadanes. Per tant, els observatoris de l'aigua són una mostra de la remunicipalització com un procés de canvi més profund que la recuperació de la gestió (Bagué, 2020: 490).

Les iniciatives incipients citades se sumen a les ja existents tant a l'Estat Espanyol (Xàbia, Comunitat Valenciana) i França (París i Montepellier). De tots el més conegut, és l'Observatoire Parisien de l'eau (OPE). Un cas conegut per la complexitat del seu procés, ple de tensions i complicacions, com es recull en els articles i publicacions diverses (Pigeon, 2013, Le Strat, 2015). És el que compta amb una trajectòria més llarga i el seu valor central resideix en dos aspectes. Un, ser el primer en un context advers, ja que es provenia d'un servei prestat per mitjà d'empreses privades, com Veolia i Suez. I segon, per treballar el servei des d'una perspectiva més àmplia de relació en termes ecosistèmics. Es tracta, doncs, d'un cas que va obrir la porta a l'experimentació en aquesta matèria. La seva creació va tenir lloc en el marc de la recuperació del servei impulsat per les autoritats de la Mairie de París, en una mostra de l'interès que tenia l'administració de repensar l'organització íntegra del servei introduint el territori i la democràcia. En aquest cas l'observatori va ser concebut com

una eina de consultes i control ciutadà sobre la política municipal d'aigües (Bagué, 2019).

Un fet que caracteritza els observatoris, amb independència de la situació de partida, és la seva voluntat d'innovació en qualitat democràtica. Per tant, tot i les múltiples diferències entre ells, tots es caracteritzen per ser experiències de pràctica participativa en el servei d'aigua urbana (Bagué, 2019) que es mouen entre espais de participació (París, Montepellier, Xàbia i Comunitat Valenciana) i fórmules orientades a el de co-govern o experiència de treball col·laboratiu (Terrassa). Dels cinc observatoris que hi ha, París i Xàbia són el resultat d'iniciatives impulsades per l'administració. Mentre que els altres dos, Terrassa i Montepellier, són experiències que parteixen de processos impulsats per la ciutadania organitzada i el de la Comunitat Valenciana per actors d'interès. En els casos de Terrassa i Montepellier, aquesta diferència en els seus orígens queda reflectida en l'abast dels seus objectius i propostes (Bagué, 2019) i les dificultats en la comprensió per part de l'administració.

Un altre aspecte important dels pels observatoris és la transparència. Si es té en compte que el primer va ser el de París, podem comprendre els eixos transparència, control ciutadà (en la seva versió de vigilància i fiscalització) en el marc de la rendició de comptes. Aquest control es busca a través del perfil dels actors que componen les seves estructures i l'elaboració d'auditories i informes. De tots els observatoris existents actualment, només el de Terrassa, forma part d'un procés que s'inscriu en una recerca per trobar una proposta, una fórmula, que aconsegueixi captar (al menys) en part, el comú en un servei públic que es vincula amb aquest bé comú clàssic de la literatura de la gestió comunal de recursos. (Bagué, 2020: 488-489)

Igual que l'OAT, tots els observatoris són expressions de la tensió existent entre les dimensions instituent i instituïda. Traduccions d'anhels que formen part de la densitat social. Sobretot, Montepellier i Terrassa, en tant que emergeixen impulsats pels sectors socials de la població i no directament impulsats des d'espais de govern instituït. Això es nota en els matisos que els caracteritzen, on Montepellier i Terrassa, en els seus processos i debats, introdueixen reflexions entorn canvis de caire sociopolític més profunds, que els d'origen institucional. Tot i així, els d'origen institucional, no deixen de ser també un reflex de canvis, des dels preceptes del Dret a la Bona Administració (Rodríguez-Arana, 2012). París va obrir la porta, dins el marc europeu, a comprendre que es podien implementar altres formes de fer des de la política social demòcrata i Xàbia és una expressió de molta voluntat que reflecteix el marc ontològic de comprensió de el paper que han de seguir els diferents actors, encaixant la proposta en el marc de la ciència ciutadana, però no en el dels comuns. (Bagué, 2020: 489).

L'aigua a Terrassa i la creació de l'OAT

El servei a terrassa

El procés de remunicipalització de l'aigua a Terrassa està creuat per molts aspectes. Planas i Martínez (2020) en destaquen tres moments clau: la concessió del 1941, moment en què es concedí la concessió administrativa d'explotació del servei d'abastament d'aigua a la companyia Mina Pública de Aguas de Terrassa, S.A. per un període de 75 anys, el sorgiment de la Taula de l'Aigua de Terrassa i la seva tasca per impulsar la recuperació del servei i la constitució de l'OAT, Malgrat la forta pressió dels lobbys (Planas i Martínez, 2020).

Per Bagué (2020: 276-304) la importància del procés de Terrassa rau en què permet analitzar la relació existent entre maneig de l'aigua i model polític i social, així com els canvis successius de les fonts de captació. Des d'aquesta perspectiva, el cas de Terrassa permet distingir tres moments clau que ho mostren. En aquest primer període l'organització del maneig i govern de l'aigua s'articulava en torn de diferents fonts de dret i diversitat d'actors en un sistema híbrid d'institucions i jurisdiccions superposades, des de regles consuetudinàries fins lleis estatals pre modernes (Roth et al., 2005 , en Grau, 2017); i un marc institucional canviant a causa de la constant negociació de drets (Grau, 2017). A la pràctica, les aigües es manejaven per mitjà de lleis locals en les quals l'estipulat en les constitucions es combinava amb les regles consuetudinàries (Grau, 2017).

El segon període que va des de del segle XIX fins la primera meitat del segle XX és on es concentren els canvis estructurals a nivell d'organització, responsabilitats i modificacions en les formes de proveïment i distribució. És el moment de la Revolució Industrial i amb ella, la fundació de la Societat de la Mina Pública d'Aigua de la Vila de Terrassa constituïda el 17 de març de 1842. La seva creació tenia l'objectiu de suplir les necessitats hídriques de la indústria tèxtil, que de retruc va comportar les bases del servei domiciliari als habitants de la ciutat. A tals efectes el 14 d'abril de 1842 l'Ajuntament de Terrassa va aprovar les condicions de la cessió a la Societat de la Mina Pública d'Aigua de la Vila de Terrassa de les Aigües de la seva propietat, així com la construcció de la nova mina i les Instal·lacions necessàries (Ajuntament de Terrassa, 2018, Pastallé i Solé, 2002). D'aquesta manera, l'Ajuntament cedia a l'empresa la propietat de l'aigua amb tots els seus títols i drets a canvi de certs compromisos.

Amb la seva creació, l'administració pública delegava i traspassava les seves responsabilitats, el control i la presa de decisions a l'empresa fent un exercici d'extreure de l'espai públic col·lectiu de govern al voltant de l'aigua en totes les seves dimensions, cap a la Societat de la Mina Pública d'Aigua de la Vila de Terrassa, una empresa particular. Això es va traduir en un allunyament de la dimensió social i pública de l'aigua des de la població cap a l'espai empresarial, centralitzat i aïllat. L'augment de les necessitats d'aigua per a l'activitat industrial (basada en el vapor) necessitava de captar més aigua acompanyat d'innovació tecnològica associada que es tradueix en una nova comprensió i estructuració de el sistema de distribució

públic. Un canvi en les formes de captació, infraestructura i distribució que va associada a formes d'accés i drets múltiples associats a la nova relació amb l'aigua. Així es va concretar un canvi en la concepció de l'aigua i de l'amplitud dels seus usos - i actors - reduint de forma notable el seu significat a la distribució per a la indústria tèxtil i consum domèstic.

Va suposar un canvi tecnològic, social i institucional. Un salt qualitatiu en complexitat tecnològica que va iniciar una tendència centralitzadora de la gestió i del subministrament. Una centralització en torn la dimensió tecnològica de l'assumpció i la organització de la gestió de la xarxa que s'associa al canvi en l'autoritat, que des d'aquell moment s'associa al coneixement sobre l'aigua i la seva gestió, i determina els mecanismes de presa de decisions. Així doncs, aquest canvi d'autoritat va suposar un canvi en la legitimitat, des de l'espai de les institucions de govern cap a l'empresa erigint-se com l'espai legítim de referència. Això succeïa al mateix temps que es produïa un nou marc a nivell estatal i el desplegament de les noves regulacions en matèria d'aigua (Lleis d'aigües de 1833 i 1866) i els nous ajuntaments constitucionals.

L'últim període establert és corresponent a la segona part del segle XX fins la fi de la concessió. Període que es caracteritza pel canvi de Societat de la Mina Pública d'Aigua de la Vila de Terrassa a Mina Pública d'Aigües de Terrassa S.A. fins a la finalització del contracte de concessió de 2016. Aquest tram es compon d'una banda el canvi en el punt de captació i l'atorgament de la concessió que finalitzava el 2016 i, per l'altra, les tensions que es van viure a la ciutat quan la lluita per la remunicipalització es va iniciar.

En aquest període es dugué a terme la concessió de 1941. En aquest moment també es produeix un canvi en l'origen de la captació, establint les bases de l'actual sistema de captació d'aigua, sent una font central les aigües provinents del riu Llobregat al seu pas per Abrera¹. Com dèiem, l'altre punt important d'aquest període és la tensió en els acords històrics en la relació entre l'Ajuntament de Terrassa i Mina Pública d'aigües de Terrassa S.A. que va sortir a la llum arran del procés de remunicipalització².

---

¹ Durant la Guerra Civil Guerra Civil l'ajuntament de Terrassa, constituït pel Comitè d'enllaç Anitfeixista, l'any 1937 va procedir a la municipalització de diferents serveis, entre els quals es trobava l'aigua. Amb el final de la guerra i la tornada dels industrials es torna a donar la concessió de la gestió als antics gestors de l'empresa. Així el 10 de desembre de 1941 es va atorgar l'escriptura pública de concessió administrativa d'Explotació de Servei de Proveïment d'aigües a la companyia Mina Pública d'aigües de Terrassa, SA, per un Període de 75 anys (Ajuntament de Terrassa, 2018, Pastallé i Solé, 2002). Concessió que finalitzava el desembre de 2016 i sobre la qual es va recolzar el procés de recuperació tècnica de el servei.

² A través de la premsa es pot fer un seguiment de la tensió que la remunicipalització va suposar a nivell de ciutat.

Per tant, es detecten tres moments en la història de la ciutat que travessen el seu rumb i que acaben incidint en també pel que fa a l'aigua: 1) el canvi de la ciutat cap a la industrialització i les seves repercussions en les estructures de la ciutat, que fan possible l'arribada del servei de proveïment a la ciutat com un servei derivat de l'impuls industrial, i dut a terme mitjançant les aliances de les elits que ocupaven els tres espais clau: el polític, econòmic i social, 2) la restitució de aquestes relacions amb el govern local que hi va haver després de la Guerra Civil (1936-1939) i que va donar peu a la concessió que acaba d'acabar i que refermava de nou compte les elits locals davant les decisions relacionades amb l'aigua i 3) l'arribada a l'alcaldia d'un govern democràtic que tenia forts llaços amb aquests sectors de la ciutat, procurant els seus mandats, protegir l'estatus de Mina Pública d'Aigües de Terrassa SA com a empresa de referència a la ciutat. A l'aigua podem observar de forma clara el funcionament de la xarxa constituïda per els elits burgeses de la indústria tèxtil i els seus mecanismes de control amb absoluta claredat.

L'OAT. De la creació als reptes.

Després d'un seguit de negociacions es va assolir la fita de constituir l'OAT l'estiu del 2018 i la seva posterior posada en marxa durant la primera meitat del 2019³, de tal manera que es va materialitzar el primer observatori de l'aigua de Catalunya. Un observatori sobre el qual recau una forta atenció ja que es desenvolupa en una de les ciutats més poblades del principat, més de 200.000 habitants, per tant una aposta

---

³ El punt de partida de què avui és l'OAT el trobem al document de la Taula de l'Aigua (2017) *La Remunicipalització de l'aigua de Terrassa: propostes per la reversió de el Servei i per una gestió directa amb participació ciutadana*. En el que es recollia a els principis i Objectius sobre a els quals la Taula defensava que s'havia d'articular el nou servei. Durant mesos de Treball i Diferents Accions a els principis i Objectius van ser incorporats a la part final de la Memòria justificativa per a la determinació de la forma de Gestió per la prestació del servei Públic d'Abastament d'aigua a Terrassa. Aquesta memòria és el primer document adscrit al procediment normatiu en què aquests aspectes van ser inclosos malgrat la seva poca definició. Dels pilars continguts a la part final de la memòria és va redactar el Reglament de el Servei, document que regeix tot el servei a partir del moment de la seva constitució i sota el qual també es va redactar el Reglament de l'OAT.

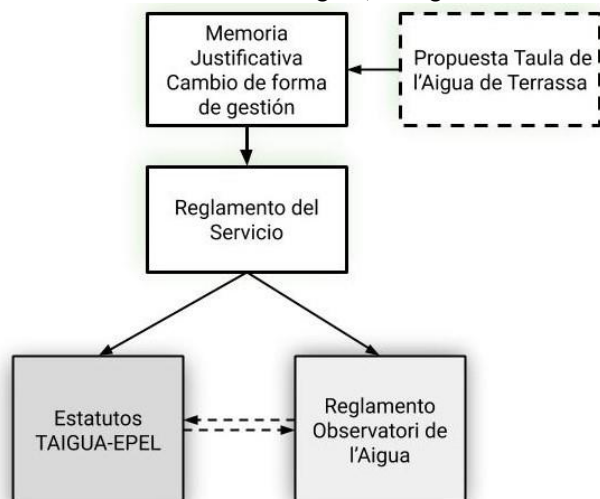
Recollint els punts exposats, i a partir de la legislació vigent, la Taula de l'Aigua va proposar que el model de gestió de l'aigua de la ciutat havia de dotar-se d'un instrument de participació, fiscalització i control ciutadà a què van cridar Consell Ciutadà de l'Aigua, guiats per la concepció que tenen dels consells com figures de govern de base plural. No obstant això, des de l'ajuntament, es va fer notar que els consells són una figura que ja està recollida en el reglament de participació, amb la qual cosa, seria més complicat dotar el nou consell de l'aigua dels seus atributs, existint ja una figura regulada que no permetia la introducció dels elements que es plantejaven (Bagué, 2020).

seriosa en una ciutat que conté elements que afavoreixen que l'experiència suposi aprenentatges amb alts graus de replicabilitat en diferents contextos.

Per dur a terme aquest procés, ha estat clau la separació entre espai de gestió (execució centrat en l'empresa) i de govern (centrat en la creació i control de les polítiques públiques (Bagué, 2020). En aquest sentit, l'OAT esdevé un espai-eina que suposa la confluència entre les propostes de control ciutadà que feia la Taula de l'aigua i de Govern de el Servei de l'equip tècnic municipal de l'Àrea de Medi Ambient (Bagué, 2020: 480). En el capítol de disposicions generals del Reglament de l'OAT es pot observar que tots aquests punts han estat incorporats principalment en els punts 3.3 i 3.1 de l'article 3 i en l'article 1. De la mateixa manera en aquest reglament es concreta que l'OAT és "l'òrgan de participació en el govern i gestió municipal de l'aigua" (article 2 del Reglament de l'OAT a Bagué, 2020).

Així doncs, es pot dir que el OAT és un espai-eina en tant que té caràcter d'òrgan dins de l'estructura de govern del servei a través del qual establir dinàmiques de treball col·laboratiu de tal manera que esdevé un espai deliberatiu però també de treball que cerca connectar diferents dimensions que componen l'espai municipal com a lloc de trobada (Bagué, 2020: 481).

Els interessos i inquietuds que han anat guiant aquest procés queden recollits en el preàmbul de el Reglament de l'Observatori de l'aigua de Terrassa, quan exposa que "l'òrgan de participació que es proposa conté aspectes diferencials respecte als consells municipals sectorials en relació als seus objectius i funcions i la seva estructura ". Això es deu al fet que la definició del caràcter participatiu que es proposa busca aconseguir l'objectiu d' "articular la participació de la ciutadania en la definició de les polítiques i en les decisions estratègiques que afecten el servei", per mitjà de "la realització i aprovació dels diferents documents que articulen el funcionament i la millora continuada de el servei i que planifiquin les inversions i les actuacions a realitzar, com la presentació de propostes, la rendició de comptes o el control públic "(Reglament Observatori de l'Aigua de Terrassa, 2018: 5). Aquesta definició ja apareix recollida en la memòria justificativa per la Determinació de la forma de gestió per la prestacions del servei Públic d'Abastament d'aigua a Terrassa d'aquesta incorporació dels principis i objectius de la Taula de l'aigua, sorgeix la definició de l'OAT com

"òrgan participatiu que tindrà funcionament autònom" (Reglament de l'Observatori de l'aigua de Terrassa, 2018: 5 a Bagué, 2020: 483-484).

L'encaix normatiu de l'OAT s'articula a partir de quatre documents. En primer lloc, la Llei 39/2015 de procediment administratiu comú, que en el seu article 129 estableix els principis relatius a la bona regulació, segon el Reglament de Servei Públic d'Abastament Domiciliari i Estalvi d'aigua de Terrassa que en el seu article 5 estableix els objectius de transparència i participació, i que es relaciona amb el tercer document, en l'article 28, en concret amb el 28.1, dels estatuts de l'Entitat Pública Empresarial Local Terrassa Cicle de l'Aigua EPEL. Tots dos preveuen la "creació d'un òrgan participatiu que garanteixi la participació en el govern municipal de l'aigua i que faci possible la col·laboració entre tots els actors interessats en la gestió de l'aigua,

FIGURA 1 SEQÜÈNCIA DE DOCUMENTS QUE HAN DONAT LLOC AL
REGLAMENT DE L'OAT. FONT ELABORACIÓ PRÒPIA (BAGUÉ, 2020)

basant-se, en l'interès general" (Reglament de l'Observatori de l'aigua de Terrassa, 2018: 5). Finalment, la constitució i creació de l'OAT, s'acull a l'article 20 del Reglament de Participació Ciutadana de Terrassa, que regula la possibilitat de crear un consell "sense perjudici d'altres fórmules de participació ciutadana que es puguin arbitrar". És a dir, la naturalesa de la proposta no encaixa en els consells tal com són previstos al Reglament de Participació Ciutadana de Terrassa, per la qual cosa l'article 20.1 del Reglament esmentat oferia una via per poder desenvolupar el OAT. A partir d'aquí, el document de referència per al funcionament de l'OAT és el seu reglament, text que s'organitza en tres parts. La primera, el preàmbul, la segona l'articulat i finalment, les disposicions addicionals. En el preàmbul es disposa a explicar de forma sintètica l'origen de el procés que ha portat a la seva constitució. Concretament fa referència als objectius sorgits de el procés de treball i lluites, i que van ser incorporats en la memòria justificativa per la Determinació de la forma de Gestió per la prestacions del Servei Públic d'Abastament d'aigua a Terrassa. El preàmbul tanca amb la presentació dels principis rectors de el servei d'abastament. Aquests principis són part del 'procés de treball impulsat per la Taula de l'aigua, amb la finalitat de traslladar la idea de comú, i inalienable de la vida, a un espai concret d'aplicació de política pública. En el preàmbul del seu Reglament de l'OAT, s'indica que es crea "amb la voluntat política de millorar la governança de la ciutat aprofundint en la participació, la col·laboració i la concertació amb la ciutadania i els agents socials", i es concreta que "aquest nou espai es concep com un òrgan participatiu que tindrà un funcionament autònom, amb el seu propi pla de treball i els recursos suficients per poder desenvolupar les seves funcions i assolir els seus objectius, en compliment dels criteris de qualitat democràtica que té establerts l'Ajuntament de Terrassa" (Bagué, 2020; Planas i Martínez, 2020).

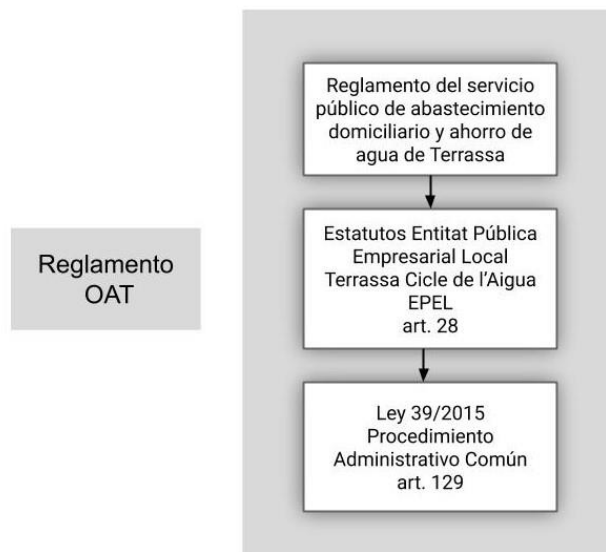

FIGURA 2 DOCUMENTS QUE ARTICULEN EL REGLAMENT DE L'OAT. FONT ELABORACIÓ PRÒPIA (BAGUÉ, 2020)

En el Reglament de l'OAT es recullen un total de fins a 18 funcions que tracten sobre transparència, govern, estructura de l'òrgan, participació i qualitat democràtica, consulta i Nova Cultura de l'Aigua. Pel que es pot dir, que en el OAT s'està recollint la mirada en el seu conjunt que defineix la proposta de la Taula de l'aigua. Al seu torn, aquest fet, és indicatiu d'un interès (i una assumpció) per part de l'ajuntament de Terrassa, sobre la finestra d'oportunitat i experimentació amb vistes a replicar en altres serveis de la ciutat. Pel que fa a la seva composició, aquesta aglutina un total de 10 perfils als quals se'ls afegeixen la figura de coordinador de l'OAT, el secretari, el president i el vicepresident. Entre a els membres també s'inclouen persones vinculades a l'entitat que gestiona el Servei (Taigua) i el regidor responsable de el govern municipal del Servei d'aigua (Bagué, 2020). Es tracta doncs d'una estructura que posa de relleu s'assumeix l'OAT com un òrgan de govern i no només de consulta i que al seu torn és posseïdor de l'autonomia necessària per fer possible el compliment de les seves funcions (Bagué, 2020; Planas i Martínez, 2020). L'OAT se sustenta de tres potes: ajuntament, entitat gestora i observatori, que s'interrelacionen des de preceptes de col·laboració entre les parts amb l'objectiu de materialitzar un funcionament del servei millorat en qualitat tecnològica, ecològica i democràtica (Bagué, 2020: 478).

Els motors que han de fer funcionar l'OAT i impulsar el compliment del seu pla de treball són els sis grups de treball i les tres taules / xarxes de col·laboració: recerca / universitat, educació / escoles i ciutadania / grups socials. Els grups de treball es coordinen en la Comissió Permanent de l'Observatori, i són espais oberts a totes les persones que desitgin col·laborar. Aquestes són, principalment, persones d'entitats socials, de la universitat i dels grups que formen part de l'Observatori (Planas i Martínez, 2020, Bagué, 2020). Les tres taules / xarxes són espais autònoms que actuen com a grups d'influència, tractant de reforçar el projecte comú, projectar l'Observatori i influir en els seus àmbits d'activitat (Bagué, 2020; Planas i Martínez, 2020).

Planas i Martínez (2020) apunten que l'OAT es troba davant de tres grans reptes. El primer, superar la manca de cultura política institucional receptiva a aquest control públic que es troba unida al fet que tampoc hi ha una arquitectura institucional i legislació que ho facilitin. En aquest sentit els autors apunten que cal avançar en propostes que incorporin canvis en els reglaments de participació per incloure la perspectiva de la coproducció i cogestió de serveis i polítiques públiques, així com construir nous relats que ajudin a canviar l'actual cultura política, recelosa davant aquests tipus d'innovacions (Luchetti, 2019; Planas i Martínez, 2020 i Bagué, 2019). En segon lloc, que l'Ajuntament, al remunicipalitzar el servei, va declarar que, entre altres coses, tenia "l'objectiu de fer un pas més enllà i definir una nova etapa i cultura del que significa la participació ciutadana en la gestió dels béns comuns de la ciutat ". Això comporta un seguit de qüestions i interrogants tals com: com es coordinen els diferents actors (govern, Taigua, OAT) i altres organismes rellevants del municipi? Quina és la funció i la responsabilitat de cada un? ¿Requereix aquesta coordinació espais específics? Com es gestiona la informació? I en general, com repensem la nova política de l'aigua? (Planas i Martínez, 2020: 161). I finalment, que hi ha diferents maneres d'entendre el treball social entre els grups socials. En aquest sentit, l'OAT, aposta per la col·laboració i la concertació entre els actors socials i polítics de la ciutat, per a la coproducció de polítiques i per a la governança col·laborativa. Ara bé, com apunten Planas i Martínez (2020), participar dins de l'administració significa també fer-ho en un sistema altament burocratitzat, que implica temps i desgast per als grups socials ja que: “

“No tots els grups veuen bé aquesta estratègia i es pregunten si resulta la més efectiva per promoure determinades idees, qui guanya i qui perd en aquests processos, com es distribueixen els recursos, com es transformen les relacions de poder, com es prenen les decisions, a qui beneficien i quin grau de legitimitat tenen” (Planas i Martínez, 2020: 162)

En resum, totes les informacions apunten a la importància que conté l'assumpció del repte davant d'una experiència, com l'OAT de la que tots els treballs realitzats en destaquen els seus elements transformadors (Bagué, 2019; Luchetti, 2019, Bagué, 2020; Planas i Martínez, 2020).

OAT, primer any de treball i existència

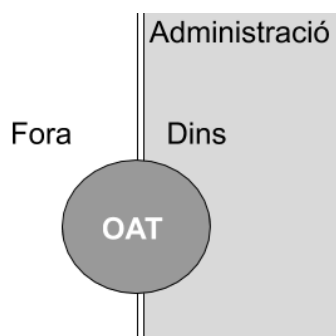
L'OAT porta un any d'estar actiu i les propostes, anhels i projeccions comencen a agafar forma. A partir d'aquí es farà una aproximació i descripció de la situació i balanç per tal d'orientar la feina a futur en clau de millora i consolidació d'aquesta proposta d'innovació social en el camp del govern de serveis bàsics i essencials.

En el transcurs del seu primer any s'han manifestat de forma clara algunes intuïcions i temors, sobretot en allò que té a veure, d'una banda, en el treball amb l'administració i traduir què vol dir treballar a tres bandes de forma col·laborativa entre ajuntament i

gestor (Taigua) per mitjà de l'espai-eina de l'OAT. I per l'altra, la seva imbricació i enxarxament al conjunt de la població de la ciutat i més enllà.

Dels temors en torn el treball amb el gestor (Taigua) i l'administració es pot dir que si bé els avenços, tal i com es veurà, es consideren molt limitats, en alguns aspectes s'ha avançat més que no pas en d'altres. Pel que fa a l'enxarxament i enfortiment de l'OAT en el conjunt de la societat, es considera que el seu nivell de presència és dèbil i s'associa principalment al paper i implicació que ha tingut l'administració. Ara bé, en el transcurs dels mesos d'arrancada s'han fet paleses de forma contundent les divergències internes derivades de les tensions en la difícil tasca de promoure nous mecanismes de treball des d'una aposta que s'ubica en el llindar de l'autonomia pròpia dels ens i espais externs a l'administració i els espais propis de l'administració.

TABLA 1 L'OAT EN RELACIÓ A LA SOCIETAT I L'ADMINISTRACIÓ

Part d'aquestes situacions i dificultats van quedar recollides en la fitxa preparatòria que es va demanar d'omplir per al taller *Nous reptes l'exercici del govern de serveis bàsics i essencials en l'àmbit municipal*. El taller, que va tenir lloc a Terrassa el novembre de 2019, es proposava aprofundir en les maneres d'encarar els reptes sorgits de la necessitat de transformar les institucions de l'àmbit local des de les noves concepcions de l'exercici de la democràcia. Es va analitzar la situació de diferents propostes amb la participació d'experts, tècnics i actors polítics que provenien de diferents àmbits (habitatge i espai públic, energia i aigua). De l'anàlisi de les dades del taller se n'extreuen 6 tipologies que caracteritzen els tipus de dificultats i bloquejos que les noves propostes d'innovació en govern de serveis i coproducció de política pública es troben. Dels 6 tipus sorgits es pot observar que 3 es corresponen a dificultats o aspectes relacionats a l'àmbit tècnic-administratiu i una que es relaciona amb l'àmbit legal-legislatiu. Els dos restants responen a aspectes de tarannà sociopolític i humà com ho són les pors que genera la incertesa que provoquen els canvis.

A continuació es presenta la fitxa concreta que va presentar l'OAT en la jornada de treball:

TABLA 2 FITXA DE L'OAT EN EL TALLER NOUS REPTES L'EXERCICI DEL GOVERN DE SERVEIS BASICS I ESSENCIALS EN L'AMBIT MUNICIPAL

<i>Dificultats i bloquejos</i>	<p>Respecte a les barreres a superar, aquestes són moltes i diverses, ens limitarem a l'exposició de tres: la primera és el conflicte entre l'autonomia d'una part de l'administració i la jerarquia en les responsabilitats municipals, la segona l'exercici de la governança col.laborativa d'un servei públic com a repte, i la tercera la feblesa que pot suposar el conflicte entre les diferents manera d'entendre el treball social en els grups socials. L'aigua a Terrassa continua sent un tema emergent?</p> <p>Molta gent pensa que hi ha altres temes prioritaris. Quant temps més hem de dedicar?</p> <p>Com es treballa en un observatori?. Com s'assumeix un treball mes allà de la representació.</p> <p>No hem aconseguit que la representació es delegui en persones amb disponibilitat. El treball fora de les reunions queda per poques persones.</p> <p>Hi ha molt de compromís de treball limitat o puntual que no sabem com incorporar.</p> <p>Discrepàncies, a vegades personals, en la manera d'enfocar el treball social ens afebleixen a tots.</p> <p>Les administracions locals i els grups polítics encara no entenen que és treballar en col·laboració.</p> <p>La informació és poder i és molt difícil que es comparteixi. Encara se'ns continua negant sempre que es pot.</p>
---------------------------------------	--

Les dades i informacions recollides en aquesta fitxa se'ls ha aplicat la tipologia de caràcter general del taller *Nous reptes l'exercici del govern de serveis bàsics i essencials en l'àmbit municipal* tal i com queda recollit a la Taula 1. Això s'ha fet amb la finalitat de mostrar que els aspectes que hi apareixen en el cas concret de l'OAT han de ser compreses en un marc més ampli i responen a patrons que es repeteixen amb independència dels serveis i dels àmbits i per tant, ja són un primer indicatiu de que es tracta de dificultats de caràcter estructural.

TABLA 3 RESUM DE DIFICULTATS DE L'OAT. TIPOLOGIA INNOVACIÓ SOCIAL: REPTES I DIFICULTATS EN MATÈRIA DE GOVERN DE SERVEIS BÀSICS I ESSENCIALS, PRIMERS RESULTATS

Diagnòstic	Reptes	Tipologia⁴	Propostes
Equilibri entre autonomia i jerarquia.	Superar la visió dicotòmica entre el dins i fora.	Dinàmiques de l'administració i Legal (reglaments de participació).	Elaboració de protocols de treball.
Coproducció en matèria de política pública i govern col·laboratiu i govern centralitzat amb fort lideratge.	Comprendre i assumir les tendències actuals en el marc de l'administració pública, les polítiques públiques en el marc de les noves concepcions de la democràcia.	Protocols i procediments. Debilitats Actors Socials i Política.	Definició de la xarxa de treball, les funcions i la naturalesa dels actors. Formacions internes en matèria de coproducció, acompanyament i treball col·laboratiu.
Diferents comprensions també del treball entre els grups socials. Debats dins dels espais de mobilització social en torn la relació amb les institucions, el paper de la ciutadania i des d'on es practica i treballa la lluita social.			Formacions en torn noves propostes de democràcia i el seu impacte en el govern de serveis públics, sistema representatiu i creació de política pública. Mecanismes interns d'autoavaluació, diagnosi i elaboració de reajustos per millora i perfeccionar a mesura que s'avança en el desenvolupament quotidià de l'OAT.
Falta de traspàs d'informació. Dèficits en transparència per al treball diari.			Formacions entre els actors socials de la ciutat en coproducció i treball col·laboratiu
Por i incertesa		Pors	Impuls i foment del debat i la reflexió (actors socials).

Tal i com es reflecteix en aquesta taula, del total de 6 tipus de bloquejos existents, 4 es troben en el cas de l'OAT de Terrassa. D'aquests 4, podem veure que dos tenen a veure principalment amb l'àmbit tècnic-administratiu, centrat en dinàmiques de treball, procediments i protocols. Dels altres dos, un és de caràcter fortament polític i social mentre que l'altre té a veure amb la incertesa que suposen els canvis. Això fa preveure que una bona proposta metodològica i de definició del que ara és incert, permetria superar aquests punts. De no ser així, es posaria de manifest que la por i la incertesa no tenen a veure amb procediment administratiu i clarificació de mecanismes de treball, abast de responsabilitats, funcions i competències, sinó amb altres qüestions que no són de naturalesa tècnica.

⁴ Tipologia extreta del taller de treball *Nous reptes l'exercici del govern de serveis bàsics i essencials en l'àmbit municipal* que va tenir lloc el 14 de novembre de 2019 a Terrassa.

Com ja s'ha comentat, els motors importants de l'OAT són els seus GT. En l'actualitat hi ha un total de 6 Grups de Treball (GT) que a banda de la feina pròpia, col·laboren amb el Màster Universitari en Ciència i Tecnologia de la Sostenibilitat que ofereix la UPC a través del Taller en Recerca-Acció en Ciència i Tecnologies de la Sostenibilitat, on enguany tres grups han desenvolupat treballs amb estudiants.

Per poder accedir a un coneixement més concret dels funcionament intern de l'OAT i els GT s'ha preguntat als diferents GT sobre les seves realitats i situacions concretes. Quantes persones els conformen i quantes són regulars en la feina continuada, quins són els objectius que s'han establert i de quina naturalesa (curt, mig o llarg termini) i la valoració de treball fet en els mesos transcorreguts. Un segon bloc de preguntes s'ha centrat en allò que té a veure amb la comunicació dins del propi OAT o amb els altres GT i altres possibles actors socials, així com també les relacions amb el conjunt de la societat terrassenca i l'Ajuntament i Taigua.

No s'ha aconseguit rebre les respostes del total de 6 GT que hi ha dins l'OAT però les informacions rebudes són prou reveladores i que coincideixen amb altres informacions que s'han trobat com ha estat el cas dels estudiants del taller d'Acció – Recerca que han dut a terme el treball sobre Control Social. Les respostes obtingudes amb les fitxes als GT aporten informacions significatives en torn alguns temes clau del balanç en matèria de governança i nous mecanismes de govern de serveis bàsics i essencials.

Pel que fa als aspectes interns de funcionament i treball dels propis GT, és destacable que del total de persones adscrites, la mitjana de persones que de forma continuada hi participa i col·labora oscil·la entre el 50% i el 30%. Pel que fa als objectius, les orientacions i prioritats estan diferenciades, mentre que hi ha grups que treballen centrant-se en el curt i mig termini, d'altres com Control Social ha apostat per una tasca centrada en objectius a mig i llarg termini.

TABLA 4 EXTRET OBJECTIUS. FITXES AL GT DE L'OAT (MAIG 2020)

Pla de treball establert a partir d'objectius a curt i mig termini	Pla de treball establert a partir d'objectius a mig i llarg termini
<p><i>Curt termini:</i> Desenvolupar del tot els indicadors de qualitat de l'aigua.</p> <p><i>Mig termini:</i> Resta d'indicadors dels àmbits establerts com a prioritaris pel grup.</p> <p>Extret de les fitxes de treball.</p>	<p>Que vol dir control social, objectius a controlar.</p> <p>Com ho portem a la pràctica: Disseny de processos directes i indirectes de rendició de comptes</p>

Aquest establiment de prioritats es pot rastrejar en els resultats assolits fins el moment. La tasca centrada en objectius a curt i mig termini aterra en treball concret i es tradueix en la generació de propostes de documents i protocols com és el cas del GT de Transparència i Indicadors que ha elaborat la *Proposta de sistema d'indicadors per a una gestió transparent de l'aigua a Terrassa (v.1.01)*, mentre que

l'aposta per objectius de més calat i a llarg termini les accions concretes es relacionen amb debats i treball més profund. En aquest sentit, el Grup de Control Social (GCS) pel proper curs proposa:

- posar en marxa pel curs que bé van en la direcció d'aprofundir en el coneixent d'experiències
- Preparar un espai obert a la ciutadania de rendició de comptes on OAT, Administració i Taigua (Gestor) "facin coneixedora a la ciutat dels encerts i errors, del projectat i del fet i, de les propostes a futur" (*Informe del Grup de Control Social, Plenari, 2019/12/03*)

Les metodologies de treball intern coincideixen en la base de reunions periòdiques dels grups i en el buidatge bibliogràfic per elaborar punts de partida i estat de la qüestió. A partir d'aquí, les metodologies s'han diferenciat segons la naturalesa de la temàtica de treball de cada grup. En concret el GCS ha articulats subgrups que es combinen amb el grup sencer i xerrades – taller. Quan és necessari, els GT comparteixen documentació i es traspassen debats atenent la transversalitat inherent del àmbits de treball. El GT es coordinen en la Comissió Permanent on exposen els seus avenços i necessitats compartides. La Comissió Permanent és l'òrgan de seguiment intern dins l'OAT. Entre els membres que conformen la Comissió Permanent hi ha els coordinadors dels GT⁵, per tant, hi arriben els avenços i actualitzacions de tots el GT. D'altra banda, part de les persones que en formen part participen a més d'un GT alhora, fet que els dota de transversalitat.

Quan ens endinsem en tot allò relacionat amb la comunicació, les respostes coincideixen en apuntar que les que es produeixen a nivell intern no estan molt desenvolupades, però funcionen correctament. Aquestes són principalment: OAT-Info (només ha funcionat dues vegades), llistes de *Google*, trasllat d'acords a la Comissió Permanent i reunions tant presencials com per via de plataformes digitals (*Meet* o *Skype* principalment).

Pel que fa a la comunicació externa, es coincideix en apuntar que és molt reduïda i constrenyida. S'ha vist limitada a les activitats pròpies del GT, a través de Taula Educació, les activitats de Dones d'aigua i el treball de col·laboració amb el Màster Universitari en Ciència i Tecnologia de la Sostenibilitat que ofereix la UPC per mitjà dels treballs dels estudiants en el marc del taller de Recerca – Acció.

L'explicació per a la comunicació limitada i dèbil amb el conjunt de la ciutadania apunta a la manca de voluntat per part de l'Administració i a la limitació que suposa el web, deixant la comunicació externa al Plenari que es reuneix cada 3 – 4 mesos. Aquesta situació redueix en escriu la presència dels actors socials i per tant debilita l'entrada de les seves aportacions en l'avenç de l'OAT en la seva obertura a la ciutat. És interessant l'aportació feta des del GT de Transparència i Indicadors a mode de

---

⁵ La composició de la Comissió permanent està descrita a l'article 14 del Reglament de l'OAT. Els seus membres són: la presidència, la vicepresidència, la secretaria, la coordinació i un màxim de tres vocals membres del Plenari, elegits pel Plenari, per majoria simple, entre les persones candidates, a les quals s'hi afegeixen els coordinadors/es dels diferents GT.

cercle viciós tant per part de l'administració com de la ciutadania. Segons aquest cercle viciós, l'administració s'assumeix com l'actor "què sap" i entén la ciutadania com quelcom passiu mentre que la ciutadania s'assumeix com un agent passiu que només s'activa quan les coses no funcionen. Això remet a alguns dels aspectes assenyalats anteriorment en torn la concepció que l'administració té de sí mateixa com "l'actor que resol". Una concepció antiga que es veu forçada a desplaçar-se cap a concepcions d'acompanyament i dinamització, com a un membre més del treball col·laboratiu (Diputació de Barcelona, 2015)

Aquestes limitacions entronquen amb la comunicació entre Taigua i Administració. Es coincideix que la relació amb ambdós espais és molt limitada. En alguns casos es puntualitza que potser encara és d'hora, donat els pocs mesos que fa que està en funcionament l'OAT. Malgrat aquestes puntualitzacions, el fet és que es confirma que hi ha un problema important amb les vies de comunicació operativa (com mecanismes de treball col·laboratiu) i dinàmica entre OAT, Taigua i Administració. Les comunicacions existents són periòdiques però no flexibles, principalment en vistes a fer balanç d'activitats i dur a terme rendició de comptes des de postulats clàssics (plenari, Consell d'Administració, etc) però no en clau col·laborativa i lluny de la coproducció.

El fet que el web no estigui operatiu encara debilita i redueix la comunicació tant externa (ciutadania en general, tant de Terrassa com de fora de la ciutat) com intern.

S'observa que malgrat l'existència, a nivell intern, de canals de traspàs d'informació i comunicació, s'acaba perdent la visió de conjunt i es genera una sensació fragmentada de la feina i avenços de l'OAT. Aquest fet comporta percepcions múltiples de la feina i els avenços a nivell d'OAT portant a posicionaments diferenciats sobre la realitat i l'avenç de l'OAT com a experiència d'innovació i consolidació.

De les informacions reflectides en la fitxa del taller *Nous reptes l'exercici del govern de serveis bàsics i essencials en l'àmbit municipal i les fitxes dels diferents GTs* se n'extreuen tres eixos importants a través dels quals es materialitzen les diferents dificultats detectades en el cas concret de Terrassa. En la fitxa ja es fa esment a tres grans dificultats: (1) el conflicte entre l'autonomia d'una part de l'administració i la jerarquia en les responsabilitats municipals, (2) la governança col·laborativa d'un servei públic com a repte i (3) la feblesa que pot suposar el conflicte entre les diferents maneres d'entendre el treball social en els grups socials.

El conflicte entre l'autonomia i ser part de l'administració es vehicula a través de la figura pont de la presidència de l'OAT (que més endavant pot acabar recaient o distribuint-se entre presidència i coordinació) i amb la necessitat d'estructurar mecanismes de treball autònom i enxarxat alhora. És a dir, una comunicació fluida amb canals apropiats i protocols establerts en clau de treball col·laboratiu des del preceptes de la Bona Administració i la coproducció de polítiques públiques.

Pel que fa a la governança col·laborativa, la mateixa fitxa la desglossa en el fet que “les administracions locals i els grups polítics encara no entenen que és treballar en col·laboració” i que “la informació és poder i és molt difícil que es comparteixi. Encara se'ns continua negant sempre que es pot”. Això es correspon, per tant, en els mecanismes de comunicació que han de funcionar i se operatius entre gestor (Taigua), administració respecte l'OAT, assumit aquest darrer com part de l'equip de treball del govern del servei.

Finalment trobem que la figura pont es creua al seu torn, amb la comunicació en l'àmbit de la comprensió mútua i la tercera feblesa apuntada en el seu moment sobre “el conflicte entre les diferents maneres d'entendre el treball social en els grups socials” i “ les discrepàncies, a vegades personals, en la manera d'enfocar el treball social ens afebleixen a tots”.

Per tant, en la fitxa presentada en el taller *Nous reptes l'exercici del govern de serveis bàsics i essencials en l'àmbit municipal i les fitxes dels diferents* ja apareixien tres aspectes que formen part del primer any d'activitat de l'OAT i que s'analitzen aquí: les figures pont, la comunicació col·laborativa i la comunicació des de la comprensió mútua. Aquests tres punts han marcat la tensió i discrepàncies a nivell intern de l'OAT però també en la relació entre Taigua i l'Administració.

A continuació es presenta l'anàlisi de la situació i les diferents dificultats i problemàtiques. El text s'articula a partir de la comunicació per a la col·laboració i la comunicació més enllà del traspàs d'informació.

Comunicació per a la col·laboració. Debats en torn la gestió comunitària, la coproducció i el control social.

Els debats i els corrents teòrics en torn els comuns, la coproducció i les necessitats d'avançar en innovació dins de l'administració pública local i les institucions públiques amb aprofundiment democràtic i canvis en aquest sentit, és present en l'OAT, de forma transversal però amb força dins del GT encarregat de la part de Control Social.

Un dels aspectes centrals de l'OAT és el del control social. Això ha portat a que el GT encarregat d'aquesta tasca partís de les següents premisses:

1. Què entenem per control social?
2. Què és el que volem i podem controlar
3. Com ho controlem i processos de rendició de comptes.

Que surt recollit en l'informe que el GCS va presentar al plenari de desembre de 2019, i que ha servit per estructurar i donar forma a la seva feina i objectius.

Una de les idees força que ha regit el seu treball aquests primers mesos ha estat trobar la manera d'aconseguir que participar signifiqui *formar part de*, i no *ser convidats*. Aquest objectiu és el que ha permès arribar a assentar les bases de l'actual OAT, posant la participació al centre.

La pregunta és Com? Des del GT de Control Social es partia de dos conceptes: Control social i gestió comunitària. Finalment, cap dels dos encaixa amb el que es proposa des de l'OAT i com es vol concretar i definir millor. Per començar a treballar primer es va dur a terme una revisió bibliogràfica, però un cop compartida es va veure que a legal i normatiu ni tan sols la participació tradicional és recollida i integrada de forma plena i qualitativa, i per tant, difícilment ho estan les propostes d'altra naturalesa, sent un indicador de l'estat de la qüestió en aquesta matèria. També es va veure que el marge treball quedava molt reduït en el seu nivell d'incidència política real, malgrat que el Reglament de l'OAT dona moltes possibilitats de forma reconeguda, dins del marc legal, per diferents vies essent una base legal i normativa que permet dur a terme una expansió de la participació des de posicionaments més emancipatoris i co-laboratius.

Una aproximació al concepte de control social d'Arnstein (1969) permet extreure que se centra en l'exposició de pràctiques emergents en el seu moment en les quals comunitats de veïns podien prendre el control de programes socials concrets, com ara equipaments socials (escoles, centres culturals) amb els que anaven recuperant el control d'espais de la vida quotidiana, però sense transcendir de manera estructural, sinó que des de l'administració es generaven eines perquè es pogués donar aquest espai de gestió de tipus comunitari, tota vegada que es portava a terme un exercici d'externalització de responsabilitats.

Ahora, el control social té dues vessants, la fiscalització però també el vessant que té a veure amb formar part dels processos d'elaboració, implementació i seguiment del desenvolupament de les polítiques públiques generades. Aquest segon vessant és el que s'apropa al concepte de coproducció.

L'altre gran concepte que va guiar les primeres passes en la cerca de com aterrar el control social en el marc de l'OAT era la gestió comunitària. Això implica assumir gestió però no accés a la part estructural del sistema (on es prenen decisions més estratègiques). Fins on s'ha pogut veure, l'OAT, en aquests anys de procés, tenia un interès quasi oposat: es buscava força i intensificar la responsabilitat de l'ens públic, evitar l'externalització de responsabilitats i estar més a prop de les decisions de naturalesa estratègica i no tant de les particulars d'implementació (que són de caràcter tècnic). Per tant, més vinculat al govern i la política pública com a marc dins del qual després es desenvolupa el vessant tècnic. La gestió comunitària pot implicar externalització de responsabilitat per part de l'administració pública.

Gestió comunitària i control social ciutadà, no són les figures per se, sinó eines que serveixen per orientar el treball. La pregunta que es llençava des del GCS era: què ens agrada de la Gestió comunitària i què ens agrada del control social ciutadà?

Atenent que un dels vessants del control social es vincula amb la incidència en la política pública, la coproducció apareix com el concepte que s'adequa millor als propòsits del l'OAT. En aquest sentit, la coproducció situa aquest debat des d'una altra mirada i és com una tornada a l'origen. Supera la idea del control, que situa els actors fora, mentre que la coproducció els situa dins del sistema. Així doncs la coproducció implica que les "les institucions públiques deixen de ser "el" mecanisme que té el monopoli per resoldre els problemes col·lectius y passen a ser "un més" en el marc d'una xarxa d'actors que , de forma conjunta, coprodueixen polítiques en condicions d'igualtat" (Diputació de Barcelona, 2017: 27)⁶

Tot i així que **la coproducció és útil en la dimensió d'aterrar, per tant, de crear la política, però continua sense arribar a copsar el lloc des d'on es projecta el co-govern**. De fet la idea central del GCS és que la noció de co-govern que s'articula formant part dels mecanismes d'elaboració i creació de política pública i mecanismes de seguiment (fiscalització i vigilància).

El que es detecta és que els conceptes teòrics, tot i haver ajudat en un principi, generen força interferències perquè es generen confusió entre allò que es vol i busca com objectiu i allò que el concepte se suposa que és. Això passa perquè a vegades s'expressen lliurement allò que es busca i d'altres es vol expressar emprant els conceptes ja existents. També a vegades sembla que es volen emprar els conceptes per remarcar o emfasitzar, o bé per rebaixar el pes de les propostes o en el sentit contrari, que mostra que per una banda es pensa en el context i els interlocutors i per l'altra aquest reafirmament se sent que pot anar en contra i deslegitimar, i llavors, els mateixos conceptes s'empren per expressar una idea que pot arribar a ser contradictòria.

Aterrant en el marc del Reglament de l'OAT, es pot observar que les funcions estipulades i els principis organitzatius del servei en el seu conjunt, posades en relació amb els resultats sobre els objectius que es marquen, arrel la reunió del 17 de setembre de 2019, s'extreu que el control tal i com és comprès en el marc de l'experiència i del que es vol que sigui l'OAT, es caracteritza per dues potes:

1.- Govern: aspectes de caràcter més estratègic i abstractes (nivell de paraigües/marc) en el que té lloc el servei i com es desenvolupa la seva prestació, des dels principis i funcions recollits al Reglament de l'OAT.

2.- Coproducció: concreció dels aspectes genèrics per mitjà de la generació de propostes concretes, documents, informes i mecanismes de funcionament. La materialització i concreció dels principis i funcions recollits en el Reglament de l'OAT relacionats amb el marc del control.

Per la seva banda, part de les conclusions del treball sobre control social que han dut a terme els estudiants del l'assignatura Recerca-Acció del Màster de Sostenibilitat de

---

⁶ *Pensando escenarios de futuro*; Diputació de Barcelona, 2017

la UPC confirmen que no hi ha una concepció clara de què s'entén per control social. Confusió que s'estén entre les persones que diàriament participen i col·laboren amb els GT, com per part de l'administració o la gerència de Taigua.

Des del GT de Control Social, també es comparteixen les conclusions sorgides en el marc del treball del màster que apunten a la falta de comprensió de l'administració de què significa el treball col·laboratiu, i apunten manca de voluntat.

Per tant, el que es conclou de les dades analitzades és que no hi ha una definició clara del significat de control social. S'entén que és quelcom transversal i de forma concreta es reflecteix en el treball d'indicadors i l'anàlisi de la pràctica de la transparència del web de Taigua i de forma més recent la valoració no només del format de les informacions dels documents que es tractaven al Consell d'Administració de Taigua, sinó els protocols de treball i traspàs d'informació. Però el treball s'ha centrat en bona mesura a l'àmbit reflexiu i teòric, buscant com delimitar què vol dir i com es duu a terme el control social.

Possiblement aquest enfocament ha derivat en què un concepte com la coproducció, que apareix en els documents inicials, vagi perdent presència amb el pas del temps i de la feina que ha dut a terme aquest GT. Cabria preguntar-se fins quin punt l'aposta per un treball teòric – reflexiu projectat a mig i curt termini ha pogut, per una banda, influir en la dificultat de crear i proposar mecanismes de treball i canals de comunicació en clau col·laborativa. I per l'altra, fins on ha pogut dificultar la generació d'un àmbit de treball amb l'administració i el gestor més concrets que facilitessin la comprensió del significat de control social als seus membres. De fet tant el gestor com l'administració van donar a conèixer, durant el procés de treball de camp dels estudiants del taller de recerca-acció, el seu profund desconeixement sobre el significat del control social així com tampoc el seu sentit i aplicabilitat en les tasques que desenvolupen quotidianament en relació amb el servei.

Atenent que l'administració i el gestor treballen des de protocols, funcions clares i definides i canals comunicatius establerts, el fet que la coproducció hagi perdut espai en els debats de treball sobre control social, i la seva definició, possiblement ha afavorit que aquests actors els costi incorporar i comprendre com haurien de ser unes dinàmiques de treball col·laboratiu. Quelcom que el treball des de la coproducció permet comprendre i elaborar de forma més clara i concreta.

En resum, s'ha combinat el desplegament de línies de fiscalització i seguiment amb un treball central més profund de caràcter teòric – reflexiu.

La complexitat de les figures pont. La comunicació més enllà del traspàs d'informació.

La renúncia de la Presidència de l'OAT ha contribuït a donar més visibilitat a la part de les dificultats que sovint passa desapercibuda però que resulta ser la més complexa, es tracta de les dificultats que suposen les tipologies que tenen a veure

amb les Debilitats Socials i Polítiques i que en el seu moment ja van sortir especificades en la jornada de treball *Nous reptes l'exercici del govern de serveis bàsics i essencials en l'àmbit municipal*.

La carta de dimissió de la presidència de l'OAT s'estructura en dues parts. Una primera en la que es fa l'exposició de motius i una segona on es fa esment a com procedir per trobar una persona que n'ocupi el càrrec.

Els arguments exposats són principalment tres: no ser escoltat, la pèrdua de legitimitat i finalment l'esgotament personal. Un esgotament que es presenta com la culminació dels dos anteriors i el cúmul de dificultats quotidianes. La suma dels factors suposa el debilitament de la figura, per tant de la seva autoritat i a l'obertura de debats i qüestionaments que passen factura en el camp emocional. Afectacions en termes emocionals que s'agreugen i aguditzen quan aquests fets es produeixen en el marc de projectes polítics.

La decisió ha suscitat debats i preguntes interns en torn la situació del projecte i com trobar-hi una solució perquè no es torni a repetir en el futur. Ara bé, de rerefons es detecten:

- Diferències substantives en la comprensió i posada en pràctica del control social
- Diferències en la comprensió del treball polític i que és política. Des de comprensions que centren l'acció política en la pressió i el treball amb els actors polítics (control social) fins les comprensions que comprenen també com treball polític l'avenç en generació de política pública (coproducció).
- Divergències substancials en els motius i factors que han derivat en la renúncia que van des de la percepció que ha estat la institució que ha afavorit aquest resultat que contrasta amb els posicionaments que ho relacionen amb la falta d'acompanyament, comprensió de la situació de l'OAT i les passes a seguir.

Aquests elements ens remetent tant als aspectes assenyalats a l'inici, sorgits durant el taller de la tardor del 2019, com en el que s'ha exposat en torn la manca de treball col·laboratiu a tots els nivells i la seva relació amb les diferents aproximacions a l'exercici del co-govern, des del control social o des de la coproducció.

Com s'exposava a l'inici, un dels grans reptes de l'OAT des de que es pensava com hauria de ser, ha estat l'equilibri entre formar part de l'estructura de l'administració pública i alhora ser autònom. Un exercici de generar una figura que estigués en el marge d'allò que és comprès com el dins en la seva intersecció amb el fora, tal i com s'ha mostrat amb la figura 1. A partir de l'experiència recent, es pot sostreure que part d'aquest equilibri de tota la maquinària se sintetitza en les figures pont com la presidència o la coordinació (encara no coberta). Una figura clau que articula les complicitats entre els espais que interactuen en l'OAT (ciutadania, Taigua i Ajuntament) i alhora preservar i consolidar l'OAT com un espai propi i autònom.

Aquestes figures entren en contacte de forma propera amb les realitats de tots els espais que els creuen. Aquesta proximitat suposa la generació de vincles i desenvolupament d'empatia, però sobretot, accés a informació no només documents, sinó com aquests diferents àmbits viuen les situacions. Aquest cúmul de dades es tradueix en una comprensió molt matisada i complexa de les situacions, sent els portadors únics de tota la visió de conjunt. Aquest fet es tradueix en un aïllament de forma progressiva respecte la comunitat inicial a mesura que s'avança en desenvolupament d'aquest rol.

La solidesa d'aquestes figures rau en la gent que hi ha al darrere, ja que sense aquesta gent (equip) esdevé una figura en una situació d'accés a la informació però amb poca capacitat d'incidència real ja que està buidada del seu sentit. Així, doncs els equips que hi ha al darrere li confereixen la fortalesa i les defineixen. Per això és important, que tots els espais que els intersecten hi dipositin la seva confiança, legitimitat i autoritat. I que aquests factors siguin dipositats per tots els espais. La manca d'aquests elements per part d'algun dels espais, genera desequilibri en la figura i accelera el seu desgast com a peça clau, per passar a ser d'aquells espais que se l'han fet més seva.

Davant d'aquestes situacions és important, d'una banda, que l'administració pública ha d'assumir flexibilitat i adaptabilitat en els mecanismes de treball com part del procés d'innovació en aquest sector. I per l'altra, implica assumir, per part dels actors socials, adaptabilitat i flexibilitat en l'anàlisi i els objectius en diàleg amb les informacions que arriben per via d'aquestes figures pont. El repte que es planteja és aconseguir que tots els àmbits s'apropin sense que això desequilibri les confiançaes o es tradueixi en cooptació. Aconseguir una comunicació fluïda que no es limita al traspàs d'informació sinó que suposi enfortiment i generació de vincles.

Tot això és troba condensat en el camp de la comunicació, que malgrat no s'ha pogut aprofundir més, donades les circumstàncies d'excepcionalitat dels darrers mesos, és un aspecte que apareix de forma recurrent. Amb tot i l'existència de mecanismes interns de comunicació estructurats i estipulats es perd la fluïdesa. A nivell extern, com s'ha comentat, els canals de comunicació són casi inexistents i es condensen al voltant de la figura pont que és la presidència. Com s'ha dit, aquesta figura acaba assolint un rol de referència com interlocutora vàlida, principalment per al gestor i l'administració que els costa comprendre, assimilar i introduir una interlocució diversificada amb els actors socials. Ara bé, aquest aspectes se'ls ha d'afegir la part de la comunicació relacionada amb la comprensió mútua. És a dir, la falta d'entesa i acceptació de les complexitats associades als diferents actors i els seus rols. Aquest aspecte s'ha fet especialment palès en torn el conflicte sorgit al voltant de la renúncia del president a l'exercici del seu càrrec. Arran d'aquest fet els diferents posicionaments aportaven fets empírics compartits, però l'anàlisi al voltant dels fets i la comprensió en torn dels arguments esgrimits diferien de forma notable portant-nos a l'evidència de les diferències substancials, ja apuntades, entre la comprensió del control social i el treball polític. I la condensació dels tres aspectes assenyalats en la fitxa del taller del mes de novembre que es traduïa, al seu torn, en les dues formes de comunicació: l'existència de canals per al treball col·laboratiu i la comprensió mútua.

Sent aquesta comprensió mútua, més aviat, la seva manca, la que ha precipitat tota la situació. D'aquesta manera el que ha quedat exposat és que la problemàtica a resoldre és més complexa i marca part del treball seriós que s'ha d'iniciar en els propers mesos.

Conclusions preliminars

Així, doncs dins l'interès compartit per recuperar el control sobre el servei, la comprensió de com es volia exercir i de què s'entenia per control sobre el servei distava entre la Taula de l'aigua i l'ajuntament (Luchetti, 2019) per una banda però també dins la pròpia Taula de l'aigua.

El que s'ha fet amb aquest document és sistematitzar per tal de presentar primeres passes a seguir que compleixen la finalitat de consolidar l'OAT com una proposta innovadora a nivell internacional de pràctica en creació, implementació i govern de serveis bàsics i essencials en el marc de l'àmbit local.

Malgrat tot, i com ja s'ha apuntat prèviament, l'OAT és un espai-eina impulsat per la ciutadania, i no per l'administració (a diferència per exemple de l'observatori de París) i això és nota en les fortes resistències dins de l'àmbit institucional, tal i com queda recollit en el treball de Luchetti (2019) en les dificultats expressades a través dels reptes (Planas i Martínez, 2020) que se li presenten i en les diferents concepcions i objectius que realment envolten la confluència prèvia en torn el control i participació en el servei per part de l'administració pública i dels actors socials.

S'apuntava més a munt l'actitud de l'administració que s'assumeix com l'actor "què sap" i entén la ciutadania com quelcom passiu i una ciutadania que s'assumeix com un agent passiu que només s'activa quan les coses no funcionen. Això remet a alguns dels aspectes assenyalats anteriorment en torn la concepció que l'administració té de sí mateixa com "l'actor que resol" mentre que la tendència i la necessitat de millora de la prestació i la qualitat ara passen per assumir-se com figures que acompanyen però que ja no capitalitzen la situació (Brugué, 2015; Diputació de Barcelona, 2015) i que s'emmarquen en la implementació de la coproducció com part d'aquests canvis. En aquest sentit, l'actitud de l'administració i el gestor han revelat la incomprensió de com s'espera que treballin des dels preceptes col·laboratius, que es combina amb aquesta concepció clàssica i ja en retirada d'una administració i tècnics que es conceben com els encarregats i que treballen de manera alienada del conjunt de la societat.

De fet, cal destacar que els bloquejos de naturalesa tècnica detectats no són insalvables, sempre és possible canviar, adaptar i millorar els marcs requerits (protocols, procediments, normativa, etc). El problema de fons rau en què per poder dur a terme aquestes millores al final el que es requereix té a veure amb factors tan humans com la voluntat de voler impulsar aquests canvis. Per tal que no depengui de la voluntat, o dit d'altra manera, per superar el pes que ara té la voluntat, es

imprescindible assumir que no són canvis menors ni foteses de les persones. Com es deia al principi, el sentit mateix de les institucions en la societat és la seva utilitat en cada lloc i moment. S'estan produint canvis seriosos i profunds en el sí de la societat, no voler admetre aquest fet dins l'àmbit institucional, i escorar-se en el que ja existeix, empobreix a la institució, perquè perd part important de la seva funció social. D'una banda queda reduïda a una gestoria, per tant, no un espai generador de política pública. I per l'altra, això comporta augment de la desafecció i desconeixement del conjunt de les persones envers aquestes institucions. Això repercuteix en la seva capacitat d'autoritat i la seva legitimitat es veu debilitada.

Si una cosa ha ensenyat la remunicipalització de l'aigua és que amb aquests processos, administració, dimensió política i ciutadania entren en contacte i s'enforteixen mútuament (Bagué, 2020). No prendre's aquest resultat amb la importància deguda, i tornar als vells costums i mecanismes de treball dels 80-90, d'altra banda obsolets i superats en el marc de la societat i debats actuals, suposa facilitar el camí cap al debilitament de l'administració pública en la seva funció de garantir els drets de les persones per al bé del conjunt de la població i que sigui vista com un espai obsolet que no s'ajusta a les necessitats de la societat Post Crisi i post COVID-19. De la mateixa manera que s'ha introduït tota l'administració digital per adaptar-se als nous temps, de la mateixa manera, cal adaptar-se i promoure les noves propostes en matèria de govern i producció de polítiques públiques, perquè d'això en depèn la capacitat de resiliència front el Canvi Climàtic i de transició ecològica.

Atenent el que s'acaba d'exposar, s'apunten **dos primers canvis necessaris en la comprensió de la presa de decisions**. D'una banda, no tancar-se en coproducció com si això no tingués a veure amb processos polítics i de presa de decisions. Es a dir **no limitar la coproducció i la co-creació a mers mecanismes tècnics/metodològics. Seria incórrer novament en una limitació del seu poder transformador com a eines que portaria a haver canviat l'objectiu de superar-la per incórrer novament en continuar instal·lats en la participació i no en el co-govern**. Per tant, no perdre de vista que la coproducció en ella mateixa no significa co-govern. I per l'altra, **no reduir la comprensió de la presa de decisions als espais en els quals es rubriquen i aproven documents, com si tot el procés previ a la seva generació no fos també part de la presa de decisions**. Per tant, comprendre i assumir que **la presa de de decisions no es limita a certs espais. És a dir, el control social és la fiscalització de tot el procés, però també part de l'exercici del treball de coproducció. De la mateixa manera, el control social no s'equipara ni significa co-govern**.

De fet, s'ha detectat, com s'ha anat exposant, que des del GCS la feina s'ha centrat en la definició de què vol dir control social i quin és el seu abast i formes d'aplicació. Un treball teòric acompanyat de tasques de fiscalització. Mentre d'altres GT han apostat per coproducció com a metodologia per desplegar i fer efectiu aquest control social per mitjà de pràctiques, amb l'objectiu d'incidir en la presa de decisions, i per tant, de govern. Aquesta diferència estaria relacionada amb la tensió acumulada i la falta de comprensió derivada entre presidència i alguns sectors de l'OAT que ha culminat amb la carta de renúncia del president.

Per tant, es podria concloure que les diferències entre control social i coproducció com a metodologies excloents per l'exercici del co-govern o govern col·laboratiu i no com part d'un sistema complex de mecanismes combinats d'aquest co-govern ha desembocat en el debilitament de la presidència però també ha influït en l'estat en el que es troba la comunicació, tant pel que fa als canals de treball col·laboratiu com la comunicació del vessant de la comprensió mútua.

De fet, en les dinàmiques de treball hi ha consciència d'aquest fet, malgrat no es verbalitzi, però és aquest punt el que motiva gran part de les reticències i pors. Ja que tot allò que requereix de protocol o marc normatiu és possible, ja sigui més complex o més senzill, però en tant que tècnic té solució. Quan la solució no es busca, l'argument tècnic és més una manera de negar altres motius com la por al canvi en les definicions dels rols i de les formes de treball.

Més enllà de l'àmbit propi de l'administració pública local i de les institucions públiques de govern, és igualment necessari l'impuls i el foment de debats i reflexions entre els actors socials de diferents naturaleses en el marc de la societat Post Crisi i Post COVID-19, on part important de les estructures de pensament pròpies del segle XIX no abasten per al món actual, també en clau de sistemes de govern i de pràctica política.

Caldria doncs, donar continuïtat a aquest informe per tal d'aprofundir i presentar més dades sobre aquests aspectes. Fins aquí s'han presentat els elements i les premisses resultants dels treballs previs que han assentat el punt de partida amb la inquietud i la voluntat d'aprofundir en aquestes limitacions i debilitats per tal de consolidar l'OAT com espai-eina de co-govern i generació de política pública des de metodologies i procediments basats en la col·laboració.

Determinació dels reptes i primeres recomanacions

Toca ara definir els reptes a superar a partir de les dades exposades. A tals efectes, primer es presenta una síntesi de la situació, seguida d'una relació entre els aspectes que finalment conclou amb la proposta metodològica per tal de treballar la superació d'aquestes dificultats.

La síntesi de la situació permet presentar el següent llistat descriptiu:

1. Les dinàmiques de treball clàssiques en les quals la ciutadania no hi és inclosa.
- 1) Això es relaciona amb el punt de la falta de comprensió de què vol dir i què implica treball col·laboratiu

- 2) I per tant té a veure amb la por i la incertesa que suscita la indefinició dels límits, les funcions i la cadena de responsabilitats.
- 3) Tot això, travessat per la sensibilitat de les informacions i les dades i la llei de protecció de dades o la sensibilitat d'algunes dades que es considera que per la seva naturalesa estratègica no haurien de poder ser obertes”.

Tant administració local com grups polítics encara no entenen què vol dir treballar en col·laboració. Però tampoc els actors socials han trobat la manera de traduir la seva comprensió del co-govern en el desenvolupament del dia en l'àmbit dels tècnics i l'administració, tal i com van transmetre gestor i administració en el seu moment. Això afavoreix i enforteix la **por i la incertesa** davant la indefinició actual dels límits de les responsabilitats i de les funcions que plantegen les noves propostes de treball col·laboratiu tal i com recull Luchetti (2019).

En aquest escenari la naturalesa complexa i innovadora de l'OAT entre l'autonomia i l'estructura de l'administració pública local contribueix a que aquestes incerteses es reflecteixin de forma més clara.

Aquestes diferències es tradueixen **en una combinació d'estructures d'organització** de l'administració pública que no està preparada per aquest tipus de funcionament. Aquesta estructura que treballa des de postulats organitzats en torn de lideratges forts i una forta jerarquia amb una estricta distribució de les funcions parcel·lada comporta **dinàmiques de treball** que tampoc faciliten la adaptabilitat institucional als nous reptes que la societat actual planteja. Finalment un tercer factor és la voluntat. El que s'avança en aquests termes acostuma a ser per la voluntat que alguns tècnics hi posen, però remant a contracorrent de les dinàmiques i les estructures. Per tant, són avenços que queden debilitats i personalitzats en aquests tècnics, de tal manera, que canvis en els equips tècnics, se sol traduir en desaparició i congelació dels avenços fets. I la voluntat té una altra faceta. Igual que el que s'avança acaba depenent massa de la voluntat. La manca de voluntat marca la implementació i innovació per l'adaptació als nous reptes que es plantegen. Al final del camí de les dificultats hi apareix la por als canvis, les reticències front la incertesa dels nous límits en la reconfiguració dels rols de cadascun dels actors implicats. Elements que acaben materialitzant-se en manca de voluntat, ja sigui política com d'innovació administrativa.

Es pot comprovar doncs, que part dels reptes plantejats per Martínez i Planas (2020) coincideixen amb les dificultats existents i les seves problemàtiques associades, fet que confirma la urgència d'un treball profund per a la innovació social en matèria de govern de serveis bàsics en el marc d'administració pública.

A partir d'aquí es proposen un seguit de primeres accions:

- 1.- Analitzar els protocols de l'organització i l'estructuració dels serveis per tal d'avançar en noves propostes d'estructures més transversals i inclusives per tal d'innovar i avançar en l'adaptabilitat de l'administració pública local a la seva nova realitat quotidiana. Adaptabilitat que es tradueix en resiliència i

capacitat de respostes d'eficàcia davant els nous reptes com la qualitat i aprofundiment democràtic així com la naturalesa transversal i necessària en el camp de la transició ecològica i relació amb el medi.

2.- El treball en la elaboració de noves estructures d'organització de l'administració pública local ha d'abraçar també la elaboració dels protocols pertinents en dinàmiques i mecanismes de treball en el dia a dia.

3.- Treballar en la definició de models i propostes per definir aquests límits i mecanismes de treball. Impuls de casos laboratoris que serveixin per experimentar, posar en pràctica i definir a partir de les experiències amb la finalitat de poder-ne extreure protocols fermes per a la implementació genèrica de les noves propostes de govern col·laboratiu dels serveis i la coproducció i creació de política pública, més enllà del marc clàssic de la consulta i els *stakeholders*.

4.- Formació en el treball col·laboratiu. Creació de cursos i formacions per a la difusió i divulgació de les noves propostes i pràctiques. Formació en metodologies i mecanismes de treball col·laboratiu i coproducció de política pública en les noves societats emergents.

5.- Implementació de mecanismes interns d'autoavaluació, diagnòstic i elaboració d'ajustos i adaptacions per la millora i perfeccionament continuat del desenvolupament diari de l'OAT.

A banda, d'aquestes primeres accions, es preveu treballar en els propers mesos sobre quatre eixos:

- Visió global de l'OAT i feina que s'hi desenvolupa
- Aprofundiment en el paper de les figures pont (presidència i/o coordinació) i la seva naturalesa.
- Relació amb l'administració i l'empresa.
- Definició del co-govern en termes metodològics i de pràctica quotidiana en l'exercici del govern del servei. Combinació de coproducció i control social.

Sorgits del treball de diagnòstic presentat en aquest informe. En aquest sentit, la proposta metodològica parteix de dur a terme un seguit de 4 tallers, un per eix.

La finalitat d'aquests tallers és triple. En primer lloc, treballar col·lectivament els temes i formar part dels processos. Aquest mecanisme contribueix a teixir vincles, complicitats i facilita que el desenvolupament de formes de treball en equip. En segon lloc, les sessions de treball permetran generar dades per tal de poder elaborar recomanacions per dur a terme la millora i consolidació de l'OAT i propostes de govern de serveis semblants que estan sorgint arreu del territori. I finalment, és un mecanisme que permet incloure les revisions i actualitzacions per extreure'n les línies de millora i treball per seguir endavant.

Bibliografia i documentació consultada

- Aguiar, Fernando i Navarro, Clemente (2000) Democracia y participación ciudadana en los municipios: ¿Un mercado político de trastos? *Reis: Revista española de investigaciones sociológicas*, ISSN 0210-5233, N° 91, 2000, pags. 89-114. 1. 10.2307/40184276.
- Arnstein, Sherry (1969) A ladder of citizen participation, *AIP Journal*, july.
- Badia, Eloi i Subirana, Moisès (2015) Una esclatxa que s'obre pas al monolític paisatge català, *Un futur per l'aigua pública. L'experiència mundial de la remunicipalització*, Transnational Institute (TNI), [Coord] Kishimoto, Lobina, E, S, y Petitjean, O., Public Services International Research Unit (PSIRU), Multinationals Observatory, Municipal Services Project (MSP) and the European Federation of Public Service Unions (EPSU): Amsterdam, London, Paris, Ciudad del Cabo y Bruselas, ISBN 978-90-70563-52-3
- Bagué, Edurne (2017) "La remunicipalización del servicio de abastecimiento urbano de agua: instituciones y común", *Revista de Antropología Social*, Universidad Complutense de Madrid, Vol. 26, No 2, págs. 427-448.
- (2018) "El papel de los elementos sociales que contribuyen a la tendencia remunicipalizadora en España y Catalunya" The struggle for democracy in Spain: grassroots initiatives to defend essential water services as a common good José Esteban Castro (Ed.) Edurne Bagué (Org.), Thematic Area Series Thematic Area 3 Urban Water Cycle and Essential Water Services, WATERLAT-GOBACIT NETWORK Working Papers Thematic Area Series - TA3 - Vol 5 N° 1/ 2018 Newcastle upon Tyne and Mexico City, March.
- (2019) *Remunicipalització, participació i democràcia. Anàlisi i eines per a noves propostes de govern de l'aigua a Catalunya*. Enginyeria sense Fronteres.
- (2020) La remunicipalización del agua en Terrassa (Catalunya). La lucha de la Taula de l'Aigua por un modelo de gestión del agua como común (2014-2019). Tesis doctoral, Directora: Dra. Lourdes Romero Navarrete, Centro de Investigaciones y Estudios Superiores en Antropología Social, Ciudad de México, México.
- (2020) *Innovació social: reptes i dificultats en matèria de govern de serveis bàsics i essencials, primers resultats*, Observatori DESC, UdG (pendent de difusió)
- Brugué, Q., Canal, R. y Paya, P. (2015) "Inteligencia administrativa para abordar problemas malditos", *Gestión y Políticas Públicas*, volumen XXIV, n°1, pp. 85-138.

- Cadalso, Josep (2020) Dimiteix el president de l'Observatori de l'Aigua. *Diari de Terrassa*, 23 de maig, 2020
- Castro, José Esteban (2005) Agua y gobernabilidad: entre la ideología neoliberal y la memoria histórica" en *Cuadernos del CENDES*, año 22, número 59, tercera época, mayo-agosto.
- Castro, Mauro, Martínez, Rubén. (2016). No hay participación sin redistribución del poder. *Diagonal Periódico*. Recuperado el 16/04/2019: <https://www.diagonalperiodico.net/movimientos/30226-no-hay-participacion-sin-redistribucion-del-poder.html>
- Document de Treball sobre control del servei. Per seguir avançant en la feina del GT Control Social* 10 octubre de 2019.
- Funes, S. (2012) Reformas y gobernanza en el sector agua", en *La gobernanza del agua, un desafío actual. Hacia una mirada crítica del concepto y de su aplicación*, IMTA, México.
- Garcés, Marina (2013) *Un Mundo común*, Edicions Bellaterra, Barcelona.
- Gaya, Joan (2014) *Barcelona i l'aigua. L'abastament d'aigua a la Barcelona moderna i la seva projecció al futur*, Edicions del Llobregat, ISBN 978-84-940710-5-8, Sant Feliu de Llobregat.
- Gomà, Ricard i Blanco, Ismael (2016) *El Municipalisme del Bé Comú*, Institut de Govern i Obres Públiques (IGOP), Universitat Àutònoma de Barcelona (UAB). Barcelona.
- Grau, Mar (2017) *Adaptation before Anthropogenic Climate Change: A Historical Perspective on Adaptation to Droughts in Terrassa (1600-1870s, NE Spain)*, PhD Dissertation, Dir. Dr. Iago Otero Dr. Victoria Reyes-García Dr. Erik Gomez-Baggethun. Ph.D. Programme in Environmental Science and Technology Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals, ICTA y Universitat Autònoma de Barcelona, UAB; March.
- Harvey, David (2013) *Ciudades Rebeldes*. Madrid: Ediciones Akal.
- Heredia, V.M (2014) *Gestión privada y municipalización en el abastecimiento a la ciudad de Málaga. El «negocio» de las Aguas de Torremolinos (1860-1930)*. Tesis Doctoral, Universidad de Málaga, Facultad de Ciencias Económicas y Empresariales.
- Jiménez, Carolina i Puello-Socarrás, José Francisco (2017) Las disputas en torno a la común. Experiencias comunales de gobierno desde abajo como alternativas contrahegemónicas", Proyecto agenda común para construir paz. Mediaciones populares y sociales desde el Observatorio Nacional de Paz *Lo*

común: alternativas políticas desde la diversidad, [Coords.] Carolina Jiménez Martín, José Francisco Puello-Socarrás, Alejandro Robayo Corredor, Mario Rodríguez Ibáñez, *Colección Estudios Técnicos para la construcción de la paz*, Bogotá.

Kishimoto, Satoko, Petitjean, Olivier (Eds.) (2017) *Reclaiming Public Services: How cities and citizens are turning back privatisation*, Published by Transnational Institute (TNI), Multinationals Observatory, Austrian Federal Chamber of Labour (AK), European Federation of Public Service Unions (EPSU), Ingeniería Sin Fronteras Cataluña (ISF), Public Services International (PSI), Public Services International Research Unit (PSIRU), We Own It, Norwegian Union for Municipal and General Employees (Fagforbundet), Municipal Services Project (MSP) and Canadian Union of Public Employees (CUPE). Amsterdam and Paris ISBN 978-90-70563-58-5

Kishimoto, Satoko; Steinfort, Lavinia i Petitjean, Olivier (2020) Introduction, a *The Future is Public: Towards Democratic Ownership of Public Services*, Edited by. Published by Transnational Institute (TNI), Multinationals Observatory, Austrian Federal Chamber of Labour (AK), Canadian Union of Public Employees (CUPE), Danish Union of Public Employees (FOA), De 99 Van Amsterdam, The Democracy Collaborative (US), European Federation of Public Service Unions (EPSU), Ingeniería Sin Fronteras Cataluña (ISF), MODATIMA (Movement of defence of water, land and the environment, Chile), Municipal Services Project (MSP), the Netherlands Trade Union Confederation (FNV), Norwegian Union for Municipal and General Employees (Fagforbundet), Public Services International (PSI), Public Services International Research Unit (PSIRU), University of Glasgow (Scotland) and We Own It (UK). tni.org/futureispublic.

Laval, Christian i Dardot, Pierre (2015) *Común. Ensayo sobre la Revolución en el Siglo XXI*, Barcelona: Gedisa.

Luchetti, Hug (2019) Estudi de Cas de l'Observatori de l'Aigua de Terrassa, Màster Interuniversitari en Polítics Socials i Acció Comunitària. 2018-2019, (IGOP).

Macpherson, Crawford Brough (1977) *La Democracia Liberal y su época*, Alianza Editorial. Madrid.

McDonald, David A. (2018) Remunicipalization: The future of water services?" *Geoforum*. 91. 47-56. [10.1016/j.geoforum.2018.02.027](https://doi.org/10.1016/j.geoforum.2018.02.027).

Matés, Juan (2009) El servicio de abastecimiento de agua potable" en *Historiografía sobre tipos y características históricas, artísticas y geográficas de las ciudades y pueblos de España*. [Ed: Carmen Delgado, Luis Sazatornil, Germán Rueda, Ediciones TGD, Santander, ISBN 978-84-96926-31-8

(2016) La regulació del suministro de agua en España: siglos XIX y XX" en *Revista de historia industrial*, ISSN 1132-7200, N.º. 61, 2016 (Ejemplar dedicado a: La regulación de los servicios públicos en España en perspectiva histórica), págs.15-48

Memòria Justificativa per la determinació de la forma de gestió per la prestació del servei públic d'abastament d'aigua a Terrassa Comissió estudi per a la determinació de la forma de gestió del servei d'abastament d'aigua de Terrassa, Ajuntament de Terrassa, marzo 2018

Mendez de Andes, Ana; Hamou, David y Aparicio, Marco (2019) *Códigos Comunes. Herramientas jurídicas para comunalizar la ciudad y democratizar lo público*, Commons Polis i Observatori DESC, <https://observatoridesc.org/es/codigos-comunes-herramientas-juridicas-para-comunalizar-ciudad-y-democratizar-publico>

Observatori de l'Aigua de Terrassa, Fitxa preparatòria del Taller *Nous Reptes per l'exercici del govern de serveis bàsics i essencials* 14 de novembre 2019 a Terrassa, organitzat per l'Observatori DESC, la Universitat de Girona amb la col·laboració de l'Observatori de l'Aigua de Terrassa. Activitat vinculada als projectes *El control de l'aigua i el seu impacte sobre els drets econòmics, socials i culturals* (ACCD, 2017-2019) i *Vers noves eines de gestió col·laborativa en el món local: Aportacions des dels comuns*, DEMOC 2018 del Departament d'Acció Exterior, Relacions Institucionals i Transparència.

Parés, Marc; Carola Castellà i Garcia Maria [Coordinadors] (2015) *Repensant la participació de la ciutadania la món local*. Col·lecció Documents de Treball. Sèrie Igualtat i Ciutadania, 21, Diputació de Barcelona.

Pastallé, Pere i Solé, Miquel (2002) *Mina Pública d'Aigües de Terrassa. Una empresa al servei de la comunitat*, Fundació Mina, Terrassa

Planas, Miriam (2017) Chapter 10 "A citizen wave to reclaim public and democratic water in Catalan municipalities" en *Reclaiming Public Services: How cities and citizens are turning back privatisation*, Published by Transnational Institute (TNI), [Coord.] Kishimoto, S y Petitjean, O. Multinationals Observatory, Austrian Federal Chamber of Labour (AK), European Federation of Public Service Unions (EPSU), Ingeniería Sin Fronteras Cataluña (ISF), Public Services International (PSI), Public Services International Research Unit (PSIRU), We Own It, Norwegian Union for Municipal and General Employees (Fagforbundet), Municipal Services Project (MSP) and Canadian Union of Public Employees (CUPE). Amsterdam and Paris ISBN 978-90-70563-58-5

Planas, Míriam I Martínez, Juan (2020): Chapter 10 "A new water culture: Catalonia's public co-governance model in the making", *The Future is Public: Towards Democratic Ownership of Public Services*, Edited by Satoko Kishimoto, Lavinia Steinfort and Olivier Petitjean. Published by Transnational

Institute (TNI), Multinationals Observatory, Austrian Federal Chamber of Labour (AK), Canadian Union of Public Employees (CUPE), Danish Union of Public Employees (FOA), De 99 Van Amsterdam, The Democracy Collaborative (US), European Federation of Public Service Unions (EPSU), Ingeniería Sin Fronteras Cataluña (ISF), MODATIMA (Movement of defence of water, land and the environment, Chile), Municipal Services Project (MSP), the Netherlands Trade Union Confederation (FNV), Norwegian Union for Municipal and General Employees (Fagforbundet), Public Services International (PSI), Public Services International Research Unit (PSIRU), University of Glasgow (Scotland) and We Own It (UK). tni.org/futureispublic.

Pigeon, Martin (2013) Agua Pública para París: simbolismo en la cuna del agua privada" en *El retorno del agua a manos públicas*, [Coord.] Pigeon, M; Mc. Donald, A; Hoedman, O y Kishimoto, S., Transnational Institute, Ámsterdam, ISBN 978-94-6228-049-6

Puello-Socarrás, José Francisco (2016) De la gobernanza (neoliberal) a las gobernabilidades comunales Valorando las formas comunales de gobierno desde abajo como alternativas contra-hegemónicas en *Subversiones intelectuales* Agosto de 2016 Bogotá, Colombia.

Redacció (2020) Dimiteix el president de l'Observatori de l'Aigua de Terrassa, Món Terrassa, 19 de maig, 2020.

Reglament del Servei

Reglament de l'Observatori de l'Aigua de Terrassa

Reglamento de Obras, Actividades y Servicios

Rendueles, César y Joan Subirats (2016) *Los Bienes Comunes ¿Oportunidad o ¿Espejismo?* Barcelona: Icaria.

Subirats, Joan (2005) "Democracia, participación y transformacion social" en *Polis* [En línea], 12 | 2005. URL: <http://polis.revues.org/5599>

(2011). *Otra sociedad, ¿otra política? Del no nos representa a la democracia de lo común*. Icaria: Barcelona.

Varo, Annaïs, Puigdomènech, Pol i Bagué, Eurne (2017) *Les polítiques municipals d'aigua. Aproximació a la gestió col·laborativa en l'àmbit municipal urbà de recursos essencials: el cas del servei d'aigua*, Informe, en Salvador Martí i Puig (Coord.), Proyecto de Investigación *Les Polítiques Municipals d'Aigua a Catalunya*, Girona: Universidad de Girona.